

KAUPANKÄYNTI JA DEMOKRATIAVAJE

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden ala
Kansainvälinen kauppa
Opinnäytetyö
Kevät 2010
Ira Nordström

Lahden ammattikorkeakoulu
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma

IRA NORDSTRÖM:

Kaupankäynti ja demokratiavaje

Kansainvälisen kaupan opinnäytetyö,

46 sivua

Kevät 2010

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö käsittelee kaupankäyntiä ja demokratiavajetta. Työn tavoitteena on selventää demokratiavajetta käsitteenä sekä lisätä aiheen ymmärrystä. Samalla työ avaa näkökulman uusille kasvaville markkinoille ja tarjoaa suuntaa antavan ohjekirjan lähdetessä tekemään kauppaa riskialueille.

Työ koostuu kahdesta osasta: teoriaosuudesta sekä empiirisestä osuudesta. Molemmissa osioissa hyödynnetään pöytälaatikkotutkimusmenetelmän avulla kerättyä tietoa kirjoista, internetistä ja muista erilaisista julkaisuista.

Työn ensimmäinen osio perehtyy demokratiavajeeseen käsitteenä hyödyntäen esimerkkivaltioita. Zimbabwe, Syyria, Laosia sekä Valko-Venäjää kuvataan tarkemmin esimerkkivaltioina demokratiavajeesta. Maat on valittu työhön muun muassa maantieteellisen sijaintinsa sekä hallinnollisen muotonsa vuoksi.

Työn empiirinen osuus muodostaa toisen osan tutkimusta. Myös tässä osiossa hyödynnetään pöytälaatikkotutkimusmenetelmää. Lisäksi osio hyödyntää kvalitatiivista tutkimusta kaupankäynnistä demokratiavajeisiin valtioihin tai muille riskialueille. Toinen osio painottuu ohjekirjan muodostamiseen keskittyen samalla itse kaupankäyntiin. Osio käsittelee aiheita kuten markkinatutkimus, jakelukanavat sekä maksuehdot ja toimituslausekkeet.

Avainsanat: demokratiavaje, kaupankäynti, Zimbabwe, Syyria, Laos, Valko-Venäjä

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in International Trade

IRA NORDSTRÖM:

Trading and democracy deficit

Bachelor's Thesis in International Trade

46 pages

Spring 2010

ABSTRACT

This thesis examines international trading and democracy deficit. The aim of this study is to clarify democracy deficit as a term and increase the understanding of the concept. Furthermore the study opens a perspective to a new, growing market area. At the same time the study works as a small directional guidebook of what to take into consideration when entering such a risky market area.

The study consists of two parts firstly the theoretical part and secondly empirical part. Both parts utilize desk research from books, Internet and other publications.

The first part perceives the concept of democracy deficit in the form of country examples. Zimbabwe, Syria, Laos and Belarus are used as examples of countries with democracy deficit. The countries are selected based on their geographical position and their regime.

The empirical part forms the second part of the study. As mentioned earlier it utilizes desk research. It also exploits qualitative enquiry over doing business with countries with democracy deficit and other risky market areas. The second part acquaints with the directional guidebook and concentrates more to the trading itself. It covers for example such topics as market research, distribution, terms of payment and incoterms.

Key words: democracy deficit, trading, Zimbabwe, Syria, Laos, Belarus

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	SANASTO	4
2.1	Demokratia	4
2.2	Oligarkia	4
2.3	Monarkia	5
2.4	Diktatuuri	6
3	DEMOKRATIAVAJE	7
4	ZIMBABWE	8
4.1	Demokratiavaje	8
4.2	Demografiset tekijät	8
4.3	Talous	9
4.4	Talouskriisi	10
4.5	Kaupankäynti Suomen ja EU:n kanssa	14
4.6	Tulevaisuuden näkymät	15
5	SYYRIA	16
5.1	Demokratiavaje	16
5.2	Demografiset tekijät	16
5.3	Talous	18
5.4	Kaupankäynti Suomen ja EU:n kanssa	20
5.5	Tulevaisuuden näkymät	22
6	LAOS	23
6.1	Demokratiavaje	23
6.2	Demografiset tekijät	23
6.3	Talous	24
6.4	Kaupankäynti Suomen ja EU:n kanssa	26
6.5	Tulevaisuuden näkymät	27
7	VALKO-VENÄJÄ	28
7.1	Demokratiavaje	28
7.2	Demografiset tekijät	28
7.3	Talous	29
7.4	Kaupankäynti Suomen ja EU:n kanssa	32
7.5	Tulevaisuuden näkymät	34

8	DEMOKRATIAVAJEESTA JA KAUPANKÄYNNISTÄ	35
9	KANSAINÄLINEN KAUPPA	38
10	YHTEENVETO	45
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	52

1 JOHDANTO

Maailman valtioista 88 käyttää muuta valtiomuotoa kuin demokratiaa (Freedom House 2009a). Näihin valtiomuotoihin kuuluvat niin monarkia, yksipuoluejärjestelmä kuin diktatuuri. Tämä opinnäytetyö keskittyy demokratiavajeisiin valtioihin ja kaupankäyntiin niiden kanssa.

Epädemokratia ja demokratiavaje käsitteet yhdistetään usein koskemaan joko yksipuoluejärjestelmää tai diktatuuria, jotka ovat selvästi demokratiasta poikkeavia valtiomuotoja. Demokratiavajeisia valtioita voivat kuitenkin olla minkä tahansa hallitusmuodon alla toimivat valtiot, myös demokraattiset valtiot.

Demokratiavajeella viitataan tilanteeseen, jossa demokraattinen legitimiys ei toteudu riittävästi, eivätkä toimielimet ole kytköksissä kansalaisiin (Europa 2009). Kansalaiset eivät siis pääse osallistumaan poliittiseen päätöksentekoon demokraattisen instituution puuttuessa (UNDP 2009). Demokratiavajetta aiheuttaa liian suuri kuilu kansalaisten ja päättävien elimien välillä (Europa 2009).

Reilu kauppa ja keskustelut eettisyydestä ja moraalista kaupankäynnistä ovat olleet viime vuosina ajankohtaiset ja nostavat myös kaupankäynnin demokratiavajeisten valtioiden kanssa pinnalle. Opinnäytetyö katsoo kuitenkin eettisen ja moraalisen kannan läpi itse kaupankäyntiä. Työn tavoitteena on selventää demokratiavajetta käsitteenä ja lisätä aiheen ymmärrystä. Työ avaa näkökulman uusille kasvaville markkinoille samalla pyrkien luomaan suuntaantavan ohjeistuksen lähdetäessä tekemään kauppaa riskialueille.

Tutkimusongelmana on, mitä tulee ottaa huomioon käytäessä kauppaa demokratiavajeisessa valtiossa? Lisäksi työ selvittää, mitä on demokratiavaje ja miten se vaikuttaa kaupankäyntiin?

Tutkimus koostuu kahdesta osasta, teoriaosuudesta sekä empiirisestä osuudesta. Teoriaosuus on koottu pöytälaatikkotutkimuksena eri lähteistä. Empiirinen osuus on lisäksi toteutettu kvalitatiivisena, avoimena teemakyselynä, joka toteutettiin sähköpostitse. Kyselyyn vastasi kaksi suurten yritysten edustajaa, yksi pk-yrityksen edustaja sekä Finpron edustaja.

Teoriaosuus pyrkii selventämään, mikä on demokratiavajeinen valtio ja miten Suomi käy kauppaa näiden valtioiden kanssa. Työ havainnollistaa tätä esittelemällä alussa neljä demokratiavajeista valtiota: Zimbabwe, Syyria, Laos sekä Valko-Venäjä. Kaikki neljä maata ovat demokratiavajeisia kukin omalla tavallaan. Valtiot on valittu työhön pitäen mielessä maantieteellisen sijainnin lukuun ottamatta Etelä-Amerikkaa. Laos sijaitsee keskellä Aasian jätettä, Syyria puolestaan on Lähi-idässä kaiken keskellä ja Välimeren rannalla. Valko-Venäjän valintaa puolsi välitön sijainti Itä-Euroopan tuntumassa. Lisäksi rajauksessa on pyritty välttämään runsaasti mediassa esiintyneitä maita kuten Kiina, Etelä- ja Pohjois-Korea, Turkmenistan tai Irak. Poikkeuksena on Zimbabwe, jonka poliittinen ja taloudellinen ympäristö poikkeavat selvästi muista valtioista. Suomi käy säännöllistä kauppaa sekä näiden että useiden muiden demokratiavajeisten valtioiden kanssa. Luettaessa valtioista on hyvä huomata, että maailman kauppaa koskevat valuuttatiedot ovat yhdysvaltain dollareina (USD) ja Suomea ja EU:ta käsittelevä tieto euroina (EUR).

Empiirinen osuus keskittyy enemmän käytännön kaupankäyntiin. Osuus syvenyy itse kaupankäynnillisiin elementteihin luoden suuntaa-antavan käsikirjan niistä asioista, joihin tulee kiinnittää erityishuomiota lähettäessä tekemään kauppaa demokratiavajeisiin maihin. Empiirinen osuus pohjautuu vahvasti kyselyyn vastanneiden antamiin lausuntoihin, joiden taustalla on vastanneiden hyvä tietotaito ja käytännön osaaminen kansainvälisessä kaupassa. Kysely koostui yhdeksästä kysymyksestä, jotka kartoittivat riskialueiden kaupankäynnin peruspiirteitä, kuten rahaliikennettä sekä kuljetuksia. Lisäksi haastatteluita on täydennetty eri lähteistä saaduilla tiedoilla. Kyselyn vastaukset on käsitelty tekstissä essee muodossa kvalitatiivisen tutkimusmuodon vuoksi. Vastanneiden suppea määrä ja vastausten identtisuuden johdosta, vastaukset oli luontevinta purkaa tekstimuotoon kuvioiden ja kaavioiden sijaan.

Työtä voidaan pitää luotettavana, haastatellut yritykset ja henkilöt ovat konkreettisesti ja onnistuneesti käyneet kauppaa vastaavilla markkina-alueilla ja puhuvat käytännön kokemuksen pohjalta. Pöytälaatikkotutkimuksen osalta lähteet ovat luotettavia ja tarkoin valittuja.

Työ rajautuu pääpiirteittäin yksipuolueiseen sekä diktatuuriseen demokratiavajeeseen poliittisia näkemyksiä vältellen. Työ ei siis käsittele tarkemmin esimerkiksi yksipuoluejärjestelmäisten valtioiden pääpuolueiden poliittisia taustoja. Työn pääpaino on kaupankäynnillisesti olennaisissa asioissa ja esimerkiksi eettiset ja moraaliset kysymykset on jätetty pois niiden ollessa henkilökohtaisiin ja yrityskohtaisiin arvoihin perustuvia mielipidekysymyksiä.

2 SANASTO

2.1 Demokratia

Monet valtioista toteuttavat demokratiaa onnistuneesti ja ovat sekä poliittisesti että ihmisoikeuksien kannalta vapaita. Demokratian määritelmä on kuitenkin laaja ja sisältää monia eri tulkintoja sekä muotoja. Yleisesti demokratialla viitataan päätöksentekojärjestelmään, jossa ryhmässä yhteisesti tehdyt päätökset toteuttavat mahdollisimman hyvin yksilön tarpeita. (Setälä 2003, 18; Fishburn 1973, 3.) Kuten Abraham Lincoln ilmaisi asian, ”Government of the people, by the people, for the people” (The White House 2009).

Freedom Housen suorittaman tutkimuksen mukaan 207:stä valtiosta sekä alueesta 119 valtiota noudattaa äänestyksellistä demokratiaa. Kuitenkin vain 89 maata luokitellaan vapaiksi. Tämä osoittaa sen, ettei demokratian käyttö takaa onnistunutta demokratian toteutusta eikä kansalaisoikeuksien vapautta. Esimerkkinä tällaisesta tapauksesta voidaan mainita Valko-Venäjä. (Freedom House 2009a.)

2.2 Oligarkia

Oligarkia eli harvainvalta on peruja antiikin Kreikan aristokratiasta, joka muodostui poliittiseksi järjestelmäksi vuosina 420 - 450 (Paastela 2000, 170). Sana ’oligarkia’ tulee kreikan kielen sanoista óligon viitaten harvaan ja arkho, joka tarkoittaa valtaa. Kyse on siis harvainvallasta, jolloin valtion tai muun vastaavan, johdossa on pieni ryhmä ihmisiä, kuten puolue tai sotilasjunta. (Oxford dictionary 2009.)

Oligarkiasta on monia eri määritelmiä, mutta käytännössä tämä harvainvalta toteutuu esimerkiksi Kiinassa, Kuubassa, Laosissa ja Syyriassa, joissa kussakin on vallalla yksipuoluejärjestelmä. Yksipuoluejärjestelmällä viitataan systeemiin, jossa valtiota johtaa yksi puolue yksinoikeudella.

Harvainvalta rinnastetaan usein monarkiaan tai diktatuuriin. Käytännössä monarkiaa voidaankin pitää eräänlaisena perinnöllisenä oligarkiana.

Yhtenevyytenä diktatuuriin harvainvalta pyrkii ajamaan omaa etuaan.

Harvainvalta on moneen taipuva ja muuntautumiskykyinen valtiomuoto, joka nykyään esiintyy laajalti yksipuoluejärjestelmänä. (Michels 1986, 43).

2.3 Monarkia

Monarkiasta puhuttaessa tarkoitetaan tiivistetysti kuninkuutta sekä kuninkaan hallinnoimaa valtiomuotoa. Monarkiasta selvimmät esimerkit ovat Iso-Britannia, Ruotsi sekä Tanska. Itse sana monarkia tulee kreikan kielen sanoista *mónos*, yksi, ja *archein*, johtaja tai hallitsija eli sananmukaisesti tarkoittaen yksinhallitsemista.

Osa monarkioista on muuttunut lähinnä seremoniallisiksi demokratian omaksumisen myötä. Tästä esimerkkinä jo aiemmin mainitut monarkkiset valtiot, jotka muutamien muiden monarkkisten valtioiden tavoin toteuttavat toimivaa demokratiaa. Osa monarkioista lasketaan kuitenkin edelleen demokratiavajeisiksi kuten Kambodza, Kuwait sekä Saudi-Arabia. (Freedomhouse 2009a.)

2.4 Diktatuuri

Modernilla, 1800 - 1900 lukujen vaiheessa syntyneellä diktatuurilla tarkoitetaan valtiollista valtaa, jota pitää yksi henkilö, ryhmä tai puolue (Stammer 1968, 161). Diktatuurille tunnusomaisia piirteitä ovat muun muassa itsenäisen oikeuslaitoksen heikkous tai sen puuttuminen sekä kansalaisvapauksien eriaisteiset rajoittamiset (Paastela 2000, 226). Lisäksi diktatuuriin yhdistetään usein terrori, pelottelu sekä propaganda. Moderni diktatuuri muistuttaakin enemmän antiikinajan tyranniaa kuin diktatuuria. (Britannica encyclopaedia 2009.)

3 DEMOKRATIAVAJE

Kuten tämän työn johdannossa määriteltiin, demokratiavaje viittaa tilanteeseen, jossa demokraattinen legitimiys ei toteudu riittävästi, eivätkä toimielimet ole kytköksissä kansalaisiin (Europa 2009).

Demokratiavajeen lähtökohtana voi olla esimerkiksi tilanne, jossa valtio ohjaa kansalaisyhteiskunnan poliittisen järjestelmän kehitystä omilla toimenpiteillään. Tilanne on siis päinvastainen verrattaessa siihen, että kansalaisyhteiskunnan demokratia muokkaa pääsääntöisesti valtiota demokraattisempaan suuntaan. (Berndtson 2004, 191.)

Toisin sanoen monessa tapauksessa valtion päämiehet ajavat omaa etuaan eri tavoin. Esimerkiksi Nicaragua on ajautumassa diktatuurin synnyttämään demokratiavajeeseen. Maan oppositio on ajettu lähes täysin alas ja vasemmisto pitää valtaa Daniel Ortegán toimiessa presidenttinä. Vasemmistohallitus on leikannut palveluita ja maan korkein oikeus käveli parlamentin ohi perustuslakia koskevassa muutoksessa, jotta Ortega voisi jatkaa presidenttinä. Vasemmiston sandinistipuolueen kansankomitea päättää, kuka pääsee lääkäriin tai kenelle annetaan Nälkä pois ohjelman lehmä. (Ämmälä 2009.)

Nicaragua on kirkas esimerkki demokratiavajeesta, mutta pääperiaatteena on poliittisesti kärjistynyt tilanne, jossa maan hallinto nojaa yhteen puolueeseen. Toisaalta demokratiavaje voi olla lähes näkymätöntä kuten Valko-Venäjän tapauksessa. Tämän työn luvuissa 4 - 7 tutustutaan demokratiavajeeseen neljän esimerkkivaltion muodossa. Lukujen tavoitteena on lisätä lukijan ymmärrystä demokratiavajeesta sekä demokratiavajeisesta valtiosta.

4 ZIMBABWE

4.1 Demokratiavaje

Zimbabwe, entinen Rhodesia, koki huomattavan hallinnollisen muutoksen 1900-luvun loppupuolella Britannian siirtomaavallasta nykyiseen hallintoonsa. Sotien muodostamana Zimbabwe on diktatuurisesti johdettu yksipuoluejärjestelmäinen tasavalta, joka pyrkii noudattamaan äänestysellistä demokratiaa julkisen kuvan vuoksi. Tuskin kenellekään kuitenkaan lienee epäselvää sosialistisen Zanu - PF - puolueen yksin pitämä valta ja etenkin sekä puolueen johtajan että Zimbabwen presidentin Roberto Mugaben diktatuurinen johtajuus. Maan hallintoon vaikuttaa voimakkaasti muun muassa se, kuinka Mugabe saavutti alkujaan kansansuosion saavutuksillaan maan sisällissodassa 1971 - 1979. (CIA 2009.)

4.2 Demografiset tekijät

Zimbabwen tasavalta sijaitsee Etelä-Afrikassa, Zambian, Botswanan, Etelä-Afrikan sekä Mosambikin välissä. 390 757 neliömetrin valtio on maailman 67. suurin. Trooppisen ilmaston omaavan valtion luonnonvaroihin kuuluvat monien muiden joukossa hiili, kulta, asbesti, nikkeli kuin kuparikin. (CIA 2009a.)

Maan väkiluku on 11 392 629, jolla maa sijoittuu 74 suurimman valtion joukkoon. AID:sin sekä muiden sairauksien ja vaikeiden olosuhteiden vuoksi maan kuolleisuus on suuri ja keski-ikä jääkin vain 17,6 vuoteen elinikäodotuksen ollessa vajaat 46 vuotta. 98 % kansalaisista ovat afrikkalaisia ja loput aasialaisia tai valkoihoisia. Syncretic muodostaa suurimman uskontoryhmän 50 % ja kristityt 25 %. Maan virallinen kieli on englanti ja muina kielinä toimivat shona, shindebele sekä lukuisat pienet heimomurteet. (CIA 2009a.)

Maan pääkaupunkina toimii Harare. Zimbabween juridinen järjestelmä on sekoitus roomalaista ja saksalaista sekä englantilaista oikeusjärjestelmää. Maan perustuslaki hyväksyttiin 1979. Maa ei ole vielä kukaan hyväksynyt YK:n kansainvälistä tuomioistuinta. (CIA 2009a.)

Aikaisemmin Rhodesiana tunnettu Zimbabwe noudattaa parlamentaarista demokratiaa, tosin epäonnistuneesti. Maan presidenttinä toimii Roberto Mugabe, joka on ollut vallassa vuodesta 1987. Mugabe on vaikuttanut maan politiikkaan voimakkaasti aina 1980 lähtien. Maan varapresidentteinä toimivat tällä hetkellä Joseph Msika vuodesta 1999 sekä Joyce Mujuru vuodesta 2004. Hallituksen pääministerinä on toiminut Morgan Tsvangirai helmikuusta 2009 lähtien. (CIA 2009a.)

4.3 Talous

Zimbabween taloudellinen tilanne on kärsinyt monista ongelmista kuten budjettivajeesta, yliarvostetusta valuutasta, hyperinflaatiosta sekä tyhjiä kauppojen hyllyistä. Zimbabween valtion pankki syöttää markkinoille alati uusia setelirahoja budjettivajeen rahoittamiseksi; tämä on aiheuttanut inflaatiovauhdin jatkuvan kiihtymisen aina vuoden alkupuolen 2008 11,2 miljoonaan prosenttiin asti. Zimbabween keskuspankki lopetti inflaatiolukujen arvioinnin elokuussa 2008. Viimeisimpien arvioiden mukaan inflaatio oli 231,000,000 % kuukaudessa. (CIA 2009a.)

Inflaation kiihtyessä myös maan rahayksikön arvo on romahtanut. Zimbabween BKT oli vuonna 2008 arviolta 1,9 miljardia dollaria. BKT:n arvo lasi vuoden 2008 aikana -14,1 %. Maanviljely muodostaa 66 % maan bruttokansantuotteesta, teollisuuden kattaessa 10% ja palveluiden noin 24 %. Zimbabween valtio kärsii maailman suurimmista veloista velkojen ollessa 259,4 % BKT:stä. (CIA 2009a, Saharan eteläisen Afrikan kauppaselvitys 2009.)

Zimbabwen vienti lähes puolittui edellisvuodesta ollen vuonna 2008 vain 1,3 miljardia dollaria. Samalla maan kauppataaseen alijäämä kasvoi 18 %. Maan tärkeimmät vientituotteet olivat platina, puuvilla, tupakka sekä kulta. Kokonaisuudessaan maataloustuotteet kattoivat 36 % viennistä, kaivostuotteet 31 %, muiden valmisteiden kattaessa 30 %. Maahantuonti oli 2008 1,9 miljardia dollaria. Tuonti muodostui koneista sekä kuljetusajoneuvoista, kemikaaleista sekä polttoaineista siten että muut valmisteet kattoivat 54 %, maataloustuotteet 29 % ja polttoaineet 16 %. Lukujen epäluotettavuutta lisäävät runsaat salakuljetukset. (CIA 2009a, Saharan eteläisen Afrikan kauppaselvitys 2009.)

Zimbabwen tärkein kauppakumppani on Etelä-Afrikka, joka kattoi vuoden 2008 viennistä noin 36 % ja tuonnista 52,2 %. Muita tärkeitä vienti kumppaneita ovat Kongo, joka muodosti vajaat 9 %, Botswana 8 % sekä Kiina 5,5 %. Muita vienti maita ovat muun muassa Kiina, Zambia, Japani ja Italia. Tärkeimpinä tuonti kumppaneita ovat muun muassa Kiina sekä Botswana. (CIA 2009a.)

Zimbabwe on COMESA:n (Common Market for Eastern and Southern Africa), SADC:n (Southern African Development Community) sekä WTO:n (World Trade Organization) jäsen. Maa on kallistunut kauppapoliittisesti voimakkaasti Aasian suuntaan ja pyrkinyt kasvattamaan yhteistyötä etenkin Kiinan kanssa. (Saharan eteläisen Afrikan kauppaselvitys 2009.)

4.4 Talouskriisi

Zimbabwen ongelmat ovat saaneet alkunsa jo 1800-luvulta Britannian siirtomaavallan aikana. Maan historiaa varjostavatkin erilaiset poliittiset ja taloudelliset selkkaukset, runsaan väkivallan värittäminä. Maan talous on vaihdellut 1970-luvun alkupuolen talouden korkeasuhdanteesta vuosien 1974-1979 alamäkeen. Samainen nousu- ja laskusuhdanteiden tiivis vaihtelu jatkui 1980-luvulla. Tämän hetkinen taloudellinen ja poliittinen kriisi sai alkunsa maan itsenäistyttyä 1980 ja Roberto Mugaben noustua valtaan 1987. (Mamdani 2008, Yhdysvaltain ulkoministeriö 2009a.)

Poliittinen ja taloudellinen kriisi kärjistyivät vuonna 2000 Mugaben säädettävä uuden maareformi. Maakysymys on kuitenkin ollut maan politiikan keskiössä jo ennen itsenäistymistä. Zimbabwen itsenäistyessä Britannia luonnosteli Lancaster House -sopimuksen, koskien maanluovutuksia, joka astui voimaan 1979 uudisasukkaiden kannattamana. Maan talous koheni huomattavasti Lancaster House -sopimuksen myötä. (Mamdani 2008.)

Maanvaltauksien yleistyivät vuosi vuodelta paikallisten anastaessa takaisin siirtomaavallan aikana menettämiään maita. Vuonna 1985 Mugabe perustikin iskuryhmän torjumaan valtauksia. Lancaster House -sopimuksen säännökset umpeutuivat 1990 ja paine maakiistojen selvittämiseksi kasvoi. Painetta lisäsivät niin ikään valuuttarahasto IMF:n rakennesopeutusohjelma että toistuva kuivuus. (Mamdani 2008.)

Lancaster Housen umpeuduttua hallitus muotoili uuden maltillisen ratkaisun muuttamalla ”halukas myyjä, halukas ostaja” -mallin uuteen lakiin. Maanhankintalaki säädettiin 1992 antaen valtiolle valtuudet pakkolunastuksiin jättäen kuitenkin maanomistajille oikeuden haastaa asetettu hinta sekä saada korvaus käteisellä. Markkinavetoiset maanluovutukset tyrehtyivät kuitenkin 1990-luvun loppuun mennessä. (Mamdani 2008.)

Vuoden 1999 loppuun mennessä Mugabe päätti tarkistaa Lancaster Housessa luonnosteltua perustuslakia. Mugabe pyrki muutoksiin, joiden ansiosta hän pysyisi vallassa vielä kaksi kautta sekä samalla varmistamaan poliittisille ja sotilaallisille johtajille immunitetin rikossyyteiltä. Samalla tavoitellut uudistukset olisivat antaneet hallitukselle oikeuden anastaa valkoisten viljelijöiden maata ilman korvauksia. Uudistukset kuitenkin hylättiin kansanäänestyksessä. (Mamdani 2008.)

Samaan aikaan laittomat maanvaltauksien levittyivät ympäri maata heikentäen hallituksen ja puoluehierarkian välejä. Laillisuusperiaate heikkeni ja osa tuomareista erotettiin ja tilalle nimitettiin maareformille suosiollisempia henkilöitä. Tämä johti maareformin nopeampaan etenemiseen.

Hallitus määritteli pakkolunastettavan maan seuraavasti: ”käyttämätön tai alikäytössä oleva maa, jonka omistaja on ulkomailla tai jolla on useita tiloja, määriteltyä laajempi maa-ala tai maa, joka rajoittuu yhteisömaihin”. (Mamdani 2008.)

Noin 2900 kaupallisen tilan omistajille annettiin 90 päivää poistua maasta. Maanhankinnoille annettiin määräajaksi elokuu 2002. Pakkolunastettavien maiden omistajille korvattiin hallituksen mukaan vain parannustoimet, mutta ei maata, joka oli siirtomaavallan aikana anastettua alkuperäisiltä omistajilta. (Mamdani 2008.)

Maanvaltauksset jatkuivat reformin määräajankin jälkeen aina vuoteen 2004. Vuonna 2005 hallitus vahvisti säädöksen, jonka mukaan kaikki maatalousmaa kuuluivat valtiolle. (Mamdani 2008.)

Zimbabwen maareformi oli omistussuhteiden osalta vallankumous sekä yhteiskunnallisessa ja taloudellisessa mielessä demokraattinen vallankumous jolla oli kova hinta. Maareformin uhreina voidaan pitää valtion oikeusjärjestelmää, maataloustyöläisiä, kaupunkien köyhiä sekä ruoan tuotantoa. Tällä hetkellä Zimbabwen tunnetuimpiin ongelmiin kuuluvatkin väkivallan ja propagandan lisäksi ulkomaan valuutan ja ruoan puute. (Mamdani 2008.)

Tiivistelmänä maareformin aiheuttamasta jaosta lainattakoon Mahamood Mamdanin sanoja kirjoitelmassaan *Lessons of Zimbabwe*, joka julkaistiin *London Review of Books*issa 4.12.2008: “One group accuses the other of authoritarianism and self-righteous intolerance; it replies that its critics are wallowing in donor largesse. Nationalists speak of a historical racism that has merely migrated from government to civil society with the end of colonial rule, while civil society activists speak of an ‘exhausted’ nationalism, determined to feed on old injustices. This fierce disagreement is symptomatic of the deep divide between urban and rural Zimbabwe” (“Yksi ryhmä syyttää toista autoritaarisuudesta ja suvaitsemattomuudesta. Toinen väittää, että kriitikot nauttivat avunantajien anteliaisuudessa. Kansallismieliset puhuvat historiallisesta rasismista, joka on vain siirtynyt hallituksesta kansalaisille siirtomaavallan päätyttyä.

Samalla kansalaisaktivistit puhuvat loppuun kulutetusta nationalismista, jota ruokkivat vanhat epäoikeudenmukaisuudet. Tämä erimielisyys on oire Zimbabween kaupunkien ja maaseudun välisestä syvästä kuilusta.”). (Mamdani 2008.)

Maareformin lisäksi Zimbabwe on kärsinyt jo pitkään kuivuudesta, joka on osaltaan lisännyt reformin tuhoisuutta. Näiden kahden aikaansaannosten erottamiseksi Zimbabween maataloustuottajat tulee jakaa kolmeen ryhmään: maareformista kärsineet valkoiset tuottajat, kuivuudesta kärsivä yhteisömaita viljelevä maaseutuväestö sekä ulkomaiset yritykset, joiden suurtilat jäivät muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta koskemattomiksi. (Mamdani 2008.)

Suurimmat tappiot maareformin seurauksena kärsi suurille kaupallisille tiloille keskittynyt tupakan tuotanto, joka oli maan tärkein ulkomaanvaluutan lähde. Pienviljelijöiden tuottamat maissi ja puuvilla eivät niinkään kärsineet maareformista vaan pitkittyneestä kuivuudesta. Samaan aikaan suurten yritysten sokeri-, tee- ja kahvituotanto säilyi kuitenkin vakaana. Kuivuuden ja maareformin lisäksi tuotannon putoamiseen on vaikuttanut avunantajien boikotti. Zimbabween kohdalla perinteinen eristäminen on korvattu interventioilla eli niin kutsutuilla fiksuilla pakotteilla, jotka kohdennetaan suoraan hallitukseen sekä sen avainkannattajiin. (Mamdani 2008.) Tästä esimerkkinä voidaan pitää Nestlén ja Grace Mugaben välisen kaupankäynnin seuraamuksia.

Brittiläinen The Sunday Telegraph kertoi 26. syyskuuta Zimbabween presidentin, Roberto Mugaben, vaimon olevan Nestlé Zimbabween suurin kauppakumppani. Kyseessä on sveitsiläisen ruokajätti Nestlén tytäryhtiö. Grace Mugabe omistaa kuusi maatilaa, jotka hän sai hallintaansa maareformin yhteydessä. (Grace Mugabe, her 'stolen' farm and how she supplies Zimbabwean milk to Nestle food giant 2009.)

Zimbabwea koskee moni EU:n ja YK:n pakote ja rouva Mugabe on henkilökohtaisesti kauppakiellon kohteena sekä Amerikassa että Euroopassa.

Nestlé on kuitenkin ilmoittanut, ettei se riko Sveitsin lakia tai muuta vastaavaa käymällä kauppaa Mugaben vaimon kanssa kyseen ollessa heidän tytäryhtiöstä. Tytäryhtiötä koskevat ainoastaan Zimbabwen valtion lait. (Telegraph 2009.)

Kaikesta huolimatta Nestlé ilmoitti verkkosivuillaan 1.9.2009 lopettavansa maidon hankinnan Grace Mugaben omistamalta Gushungo Dairy Estate tilalta. (Nestle 2009.)

4.5 Kaupankäynti Suomen ja EU:n kanssa

Suomi vei Zimbabween vuoden 2008 aikana tuotteita yhteensä 6,7 miljoonan euron arvosta. Vastaava luku vuonna 2007 oli 6,2 miljoonaa euroa. Tärkeimpänä vientituotteena olivat erikoiskoneet 80 %. Muita vientituotteita olivat kemikaalit 7 % sekä paperi 7 %. Tuonti Zimbabwesta kasvoi vuonna 2008 0,8 miljoonaan euroon edeltäneen vuoden 0,4 miljoonasta eurosta. Tuonti muodostui pääasiallisesti kahvista ja teestä (52 %). Kuten alla olevasta taulukosta voidaan todeta, Suomen ja Zimbabwen välinen kauppa on ollut jo vuosia Suomelle ylijäämäistä. (Saharan eteläisen Afrikan kauppaselvitys 2009, Uljas-tietokanta 2009.)

TAULUKKO 1 - Suomen ja Zimbabwen välinen kaupankäynti vuosina 2006-10/2009 (Uljas – tietokanta 2009)

Suomen ja Zimbabwen välinen kaupankäynti vuosina 2006-10/2009

	Vienti		Tuonti		Tase
	Milj. EUR	Muutos %	Milj. EUR	Muutos %	Milj. EUR
2006	3,0	3	2,9	163	0,1
2007	6,2	106	0,4	-86	5,8
2008	6,7	8	0,8	100	5,9
10/2009	4,6	-31	0,3	-63	4,3

EU-maiden kokonaisvienti Zimbabween puolestaan laski 130 miljoonaan euroon vuonna 2008. Tärkeimpinä vientituotteina olivat koneet, kemikaalit sekä teollisuustuotteet. Tuonti Zimbabwesta vuonna 2008 oli 314 miljoonaa euroa ja muodostui pääasiallisesti teollisuustuotteista, puolivalmisteista sekä ruokatuotteista. (Saharan eteläisen Afrikan kauppaselvitys 2009.)

4.6 Tulevaisuuden näkymät

Turismi, kaivosteollisuus, tuotantoteollisuus sekä maataloussektori kuuluvat tulevaisuuden kasvu- ja jälleenrakennussektoreihin, jotka tarjoavat potentiaalisia investointimahdollisuuksia. Lisäksi suomalaiset ovat jo aloittaneet investointihankkeita muun muassa telekommunikaation alalla. Tällä hetkellä investointiriski on kuitenkin korkea ja investointisuoja lähes olematon. Tilanteen vakauduttua ja teollisuudenalojen käynnistyttyä uudelleen Zimbabwe tarjoaa kuitenkin hyvät investointimahdollisuudet. Investointeja tehtäessä on kuitenkin muistettava vuonna 2007 voimaan astunut laki, jonka mukaan osa yrityksen omistuksesta tulee olla mustilla, paikallisilla zimbabwelaisilla. (Saharan eteläisen Afrikan kauppaselvitys 2009.)

5 SYYRIA

5.1 Demokratiavaje

Syyria on kokenut monia hallintomuotoja aina ottomaanien hallitsemasta Syyriasta Ranskan mandaattialueeksi ja Egyptin kanssa muodostetusta valtioliitosta nykyiseen yksipuoluejärjestelmään. Valtaa on pitänyt Ba'ath puolue aina vuodesta 1963 siitä lähtien, kun valtioliitto Egyptin kanssa raukesi 1961. Virallisesti maa noudattaa eräänlaista tasavaltaista monarkiaa, joka todellisuudessa lähentelee yksipuoluejärjestelmään nojautuvaa diktatuuria. (Suomen suurlähetystö Damaskos 2009.)

5.2 Demografiset tekijät

Syyrian arabitasavalta (Syria Arab Republic) sijaitsee Lähi-idässä, strategisella paikalla lännen ja idän välissä. Syyrian naapurivaltiota ovat Turkki, Irak, Jordania, Israel sekä Libanon. Lisäksi Syyrialla on 193 km rantaviivaa Välimerellä. Pinta-alaltaan valtio sijoittuu 88. maailman suurimmaksi valtioksi yhteensä 185 000 km²:llä. Syyrian ilmasto on pääasiallisesti aavikkoa poikkeuksena rannikko, jossa vallitsee välimerenilmasto ja lumiset talvet. Maan tärkein luonnonvara on raakaöljy. Muita luonnonvaroja ovat muun muassa fosfaatit, kromi, mangaanimalmi, rautamalmi, vuorisuola sekä marmori. (CIA 2009b.)

Syyrian väkiluku on noin 20,18 miljoonaa, sijoittuen 57. suurimmaksi. Lisäksi noin 40 000 ihmistä asuu Israelin hallitsemalla Golan Heightsin alueella. Pääkaupungissa Damaskoksessa asuu lähes 1,7 miljoonaa ihmistä. Maan keski-ikä on 21,7 vuotta elinikäodotuksen ollessa yli 71 vuotta. (CIA 2009b.)

Maan väestöstä enemmistö, 90,3 % on arabeja, loput 9,7 % kurdeja, armenialaisia sekä muiden etnisten ryhmien edustajia. Sunni-muslimit ovat suurimman uskontoryhmän, 74 %. Muut muslimi uskonnot kattavat 16 % väestön uskonnoista. Maassa vallitsee uskonnon vapaus, joka näkyy muun muassa siten, että kristittyjä on noin 10 % väestöstä. Myös pieniä juutalaisyhteisöjä on löydettävissä Israelin ja Libanonin rajojen läheisyydessä. Uskonnonvapauteen myötävaikuttaa presidentti Bashar al-Assadin johtaman, hallitsevan Ba'ath puolueen kuuluminen vähemmistöuskontoon. Näin ollen uskonnonvapaudesta onkin muodostunut työkalu hallitusvallan tukemiseksi (CIA 2009b, Jaakkola 2009.)

Syyrian virallisena kieli arabia. Lisäksi muutamat etniset vähemmistökielet kuten kurdi ovat puhuttuja. Ulkomaisista kielistä englanti ja ranska ovat yleisimmät. Ranskan kieli on peruja ensimmäisen maailmansodan jälkeisiltä ajoilta, jolloin Syyriasta tuli Ranskan mandaattialue aina vuoden 1946 itsenäistymiseen asti. (CIA 2009b, Suomen suurlähetystö Damaskos 2009.)

Syyria noudattaa yksipuoluejärjestelmää arabisocialistisen Ba'ath puolueen johtamana. Ba'ath nousi valtaan kenraali Hafez al-Assadin johdolla 1963. Hafez al-Assad nousi johtoon ensin puolueen sisällä ja lopulta hänestä tuli presidentti 1970. Hän hallitsi Syyriaa aina vuoteen 2000, jolloin hän kuoli ja valtaan astui hänen poikansa Bashar al-Assad. Syyrian hallintoa voidaankin kuvailla tiukimmillaan Hafez al-Assadin aikaisena sotilasdiktatuurina sekä löysimmillään nykyisenä oligarkiana eli yksipuoluejärjestelmänä. Poliittisesti Ba'ath on osa hallitsevaa NPF (National Progressive Front) puoluetta, joka pitää sisällään myös useampia Ba'athin alajaostoja. (CIA 2009b, Jaakkola 2009.)

Maan juridinen järjestelmä on sekoitus Ranskan ja ottomaanien oikeusjärjestelmiä. Järjestelmä on saanut vaikutteet ottomaanien hallinnosta ennen ensimmäistä maailmansotaa sekä sen jälkeen Syyrian ollessa Ranskan mandaattialueena. Perheoikeudessa valtio noudattaa Islamilaista lakia. Syyria ei ole hyväksynyt YK:n kansainvälistä tuomioistuinta. (CIA 2009b, Suomen suurlähetystö Damaskos 2009.)

5.3 Talous

Syyrian talous on voimakkaasti hallituksen kontrolloimaa ja politiikan vaikutus on suuri. Maa pyrkii harjoittamaan niin sanottua ”sosiaalista markkinataloutta”.

Ba’ath puolue otti termin käyttöön vuonna 2005 ja sen pohjalta aloitettiin viisivuotissuunnitelma vuosille 2006 - 2010, minkä tarkoituksena on ajaa taloutta ”sosiaalisen markkinatalouden” suuntaan. Pyrkimyksenä on muun muassa rakentaa toimiva sosiaaliturvajärjestelmä avoimen markkinatalouden rinnalle. (CIA 2009b, Suomen suurlähetystö Damaskos 2009.)

Syyrian talous on ollut viime vuodet noususuhdanteinen. Vuonna 2008 maan talous kasvoi 3,5 %. Vuoden 2009 kansainvälinen talouskriisin oletetaan hidastavan Syyrian talouskasvua, mutta sen arvioidaan kuitenkin jäävän positiiviseksi. Talouden kasvuun suurimpina vaikuttajina ovat kotimaisen kysynnän kasvu sekä investoinnit. Hallituksen taloudellinen viisivuotisreformi on vaikuttanut myös omalta osaltaan positiiviseen kasvuun. Maareformi on muun muassa monipuolistanut maan tuotantorakennetta, tehostanut ulkomaankauppiaan suuntautuneen yksityissektorin kilpailukykyä sekä tiukentanut budjetin noudattamista. (CIA 2009b, Suomen suurlähetystö Damaskos 2009, Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kauppaselvitys 2009.)

Syyrian talouden ja kaupankäynnin esteinä ovat kansantaloutta vaivaavat teollisen ja tuotannollisen infrastruktuurin heikkous, viennin kehittymättömyys, valuuttapula sekä rahoitushuollon epävarmuus, korruptio ja raskas byrokratia. Pitkällä aikavälillä talous tulee kohtaamaan myös haasteita, kuten öljyn tuotannon lasku, korkea työttömyys ja inflaatio sekä kasvava budjettivaje. Lisäksi maan julkistalouden sektoria rasittaa tällä hetkellä runsas mustanpörssin talousjohtuen valtion mittavista subventioista etenkin öljyteollisuudessa. (CIA 2009b, Ulkoasiainministeriö 2009.)

Vuoden 2008 BKT oli 98,83 miljardia dollaria, mikä sijoittaa Syyrian 67. sijalle. Suurimman osan BKT:sta muodostaa palveluala 54,6 %, teollisuuden kattaessa 26,9 %, maanviljelyn osuus vuonna 2008 oli 18,5 %. Maan tärkeimmät taloussektorit ovat maatalous, kaasu- ja öljyteollisuus, kevytteollisuus ja rakennusala; näiden ohella Syyria pyrkii myös kehittämään turismiaan muun palvelusektorin ohella. (CIA 2009b.)

Talouden kasvun myötä bruttokansantuote on kasvanut 4,8 miljardia dollaria vuodesta 2007. Syyrian inflaatiokäyrä on ollut nousujohteinen ollen vuonna 2008 15,4 %. (CIA 2009b.)

Syyrian vienti vuonna 2008 oli 12,78 miljardia dollaria, joka oli hieman enemmän kuin edellisvuonna. Selvästi merkittävin vientituote Syyrialle on raakaöljy. Lisäksi maan vientituotteisiin kuuluvat muun muassa mineraalit, polttoainevalmisteet, hedelmät ja vihannekset, puuvillakuidut sekä tekstiilit. Vientikohteista Irak on selvästi suurin 30,2 % (2008). Muita vientimaita vuonna 2008 olivat muun muassa Saksa 9,6 %, Libanon 9,5 %, Italia 6,2 % sekä Ranska, Egypti ja Saudi Arabia joiden osuus kunkin osalta oli noin 5 %. (CIA 2009b.)

Tuonti kasvoi noin 2,2, miljardia dollaria vuodesta 2007 ollen 14,49 miljardia dollaria vuonna 2008. Tärkeimpiä tuontituotteita ovat koneet ja kuljetuslaitteet, metallit sekä elintarvikkeet. Saudi-Arabian osuus tuonnista vuonna 2008 oli 11,8 %. Muiden maiden osuudet tuonnin osalta jakautuivat siten, että Kiina muodosti 8,8 %, Venäjä 6,4 %, Italian osuus oli 5,9 % sekä Egyptin 5,8 %. (CIA 2009b.)

Syyrialle on läheiset välit Venäjään, Kiinaan, Pohjois-Koreaan ja Iraniin. Kaupankäynti niin sanottuihin kolmansiiin maihin onkin lisääntynyt viime vuosien aikana. EU muodostaa kuitenkin edelleen merkittävän osan Syyrian kansainvälisestä kaupasta. EU:n linja Syyriaa kohtaa onkin muuttunut myönteisemmäksi kevään 2008 jälkeen. (Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kauppaselvitys 2009, Suomen suurlähetystö Damaskos 2009.)

5.4 Kaupankäynti Suomen ja EU:n kanssa

Syyrian ja Suomen välinen kaupankäynti on varsin vaatimatonta, mutta se on ollut viime vuodet selvässä nousussa. Vuonna 2008 Syyrian viennin arvo oli 65,3 miljoonaa euroa ja vienti kasvoi 49 % edellisvuodesta. Päävientituotteina ovat elektroniset laitteet, koneet ja paperit. Syyriasta tuodaan vastaavasti vaatteita sekä vaatetustarvikkeita. Tuonti on erittäin vähäistä ja sen kokonaisarvo vuonna 2008 oli 244 000 euroa. Kaupankäynti Suomen ja Syyrian välillä on siis selvästi ylijäämäistä. (Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kauppaselvitys 2009.)

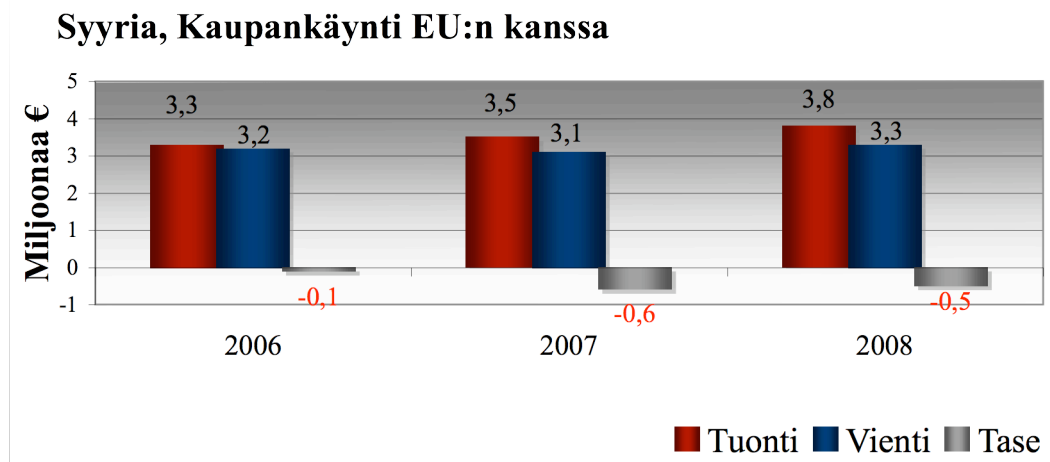
TAULUKKO 2 - Suomen ja Syyrian välinen kaupankäynti vuosina 2006-10/2009
(Uljas – tietokanta 2009)

Suomen ja Syyrian välinen kaupankäynti vuosina 2006-10/2009

	Vienti		Tuonti		Tase
	Milj. EUR	Muutos %	Milj. EUR	Muutos %	Milj. EUR
2006	35,6	-7	0,3	120	35,4
2007	43,9	23	0,5	102	43,4
2008	65,3	49	0,2	-53	65,1
10/2009	41,5	-36	0,1	-50	41,4

Suomen ja Syyrian välistä kaupankäyntiä hankaloittaa vaikea markkinoillepääsy. Syyrian viranomaiset ovat asettaneet useita kaupanesteitä kuten korkeat tuontimaksut, tuontilisenssit, maahantuontilupien vaikea saatavuus sekä mielivaltaiset juridiset korvaukset, maksut ja verot. Suomalaiset yritykset ovatkin kohdanneet ongelmia muun muassa takuiden ja maksujen takaisinsaannissa. (Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kauppaselvitys 2009, Suomen suurlähetystö Damaskos 2009.)

Päinvastoin kuin Suomen osalta EU:n ja Syyrian kaupankäynti on puolestaan hieman ylijäämäistä Syyrialle. Kokonaisviennin arvo EU-maihin vuonna 2008 oli 3,6 miljardia euroa ja tuonti 3,5 miljardia euroa. Sekä tuonti että vienti ovat molemmat kasvaneet vuodesta 2007. EU:n ja Syyrian välinen assosiaatiosopimus parafoitiin Damaskoksessa 2008 ja oli tarkoitus allekirjoittaa vuonna 2009, mutta Syyria haki jatkoaikaa. (Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kauppaselvitys 2009, Negus 2009.)

KUVIO 1 – Syyria, Kaupankäynti EU:n kanssa (EY 2009a)

EU:n tärkeimpinä tuontituotteina Syyriasta ovat fossiiliset polttoaineet ja voiteluöljyt sekä muut vastaavat tuotteet. Ne kattavat lähes 87 % kokonaistuonnista. Vastaavasti tärkeimpinä vientituotteina ovat koneet ja kuljetuslaitteet, jotka kattavat vajaat 35 % viennistä. Muita vientituotteita ovat fossiiliset polttoaineet ja voiteluöljyt sekä muut vastaavat tuotteet kattaen 19 % viennistä ja kemikaalit 13 % osuudella viennistä. (EY 2009a).

5.5 Tulevaisuuden näkymät

Syyrian markkinat tarjoavat paljon potentiaalia tulevaisuuden kannalta. Vaikka markkinoille pääsy on edelleen suhteellisen hankalaa, positiivinen talouden kehitys ja maan talousreformin eteneminen lupaavat hyvää. Syyrian kasvavia ja potentiaalisia investointialoja ovat muun muassa IT- ja telekommunikaatiosektori, joihin kohdistuvat voimakkaat muutospaineet. Lisäksi ympäristö- ja ilmastoteknologia sekä energia-ala ovat potentiaalisia aloja investointien kannalta. Syyria pyrkii muiden ohella kehittämään myös terveydenhuollon ja turismin aloja, jotka tarjoavat myös mahdollisuuksia yhteistyöhön. (Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kauppaselvitys 2009, Ulkoministeriö 2009.)

Suomi pyrkii jatkuvasti kehittämään Syyrian välisiä kauppasuhteitaan. Kesällä 2009 Suomi ja Syyria sopivat aloittavansa keskinäiset neuvottelut investointisuojausopimuksesta. Lisäksi viranomaisyhteistyöllä pyritään kartoittamaan kaksinkertaisen verotuksen estävä sopimus kaupankäynnin helpottamiseksi. Syyrian allekirjoittamista vaille oleva EU:n assosiaatiosopimus yhtenäistää lisäksi maiden välisiä kauppasääntöjä ja helpottaa siten markkinoille pääsyä. (Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kauppaselvitys 2009, Ulkoministeriö 2009.)

6 LAOS

6.1 Demokratiavaje

Laos, jonka nimi virallisesti on Laosin demokraattinen kansantasavalta on kaikkea muuta kuin demokraattinen. Kyseessä on entinen monarkia, josta muodostui sosialistinen yksipuoluejärjestelmä 1975, kun Lao People's Revolutionary Party (LPRP) otti vallan ainoana laillisena puolueena. Laos tunnetaan tiukasti noudattamastaan marxisti-leninistisestä sosialismista sekä sosialistisesta talousjärjestelmästä. Maan on kuitenkin pyrkinyt avoimempaan markkinatalouteen vuodesta 1986, jolloin hallitus esitteli uuden talousmekanismin, New Economic Mechanism (NEM). (EY 2007.)

6.2 Demografiset tekijät

Laos on 236 800 km² sisämaavaltio Kaakkois-Aasiassa. Sen naapurivaltioina ovat Burma, Kambodza, Kiina, Thaimaa sekä Vietnam. Laosin luonnonvaroihin kuuluvat puu, vesivoima, kipsi, tina, kulta sekä jalokivet. Maassa vallitsee trooppinen ilmasto. Lisäksi oman luonteensa maalle antaa lähes koko alueen läpi kulkeva Mekong- joki, joka on ratkaiseva etenkin vesivoiman kannalta. Mekong muodostaa samalla suurimman osan Laosin ja Thaimaan rajasta ja kulkee pääkaupungin Vientianen läpi. (CIA 2009c.)

Asukasmäärältään Laosissa asuu lähes 6,835 miljoonaa asukasta. Elinikäodotus on reilut 56 vuotta tämänhetkisen keski-ikä ollessa 19,3 vuotta. Oman leimansa Laosille antaa urbaanin väestön vähäisyys. Yli 60 % väestöstä asuukin maaseudulla. Maaseutupainotteisuus näkyy myös siinä, että maan lukutaitoisten osuus jää vajaaseen 69 %. (CIA 2009c.)

Laosin asukkaista 55 % on etnisyydeltään laoja, 11 % khmouta, 8 % hmongreja. Loput 26 % kuuluvat yli 100 erilaiseen pieneen etniseen ryhmään. Budhalaisuus on hallitseva uskonto kattaen 67 % väestöstä, kristittyjen osuus on noin 1,5 % ja loput kuuluvat useisiin eri uskontoihin. Maan virallisena kielenä toimii lao, mutta myös englanti ja ranska ovat puhuttuja. (CIA 2009c.)

Laos saavutti itsenäisyytensä Ranskalta 1949 mutta nykyinen perustuslaki astui voimaan vasta 1991. Laosin oikeusjärjestelmä on puhtaasti peruja ranskan vallan alaisuudesta noudattaen kyseistä oikeusjärjestelmää. Oikeusjärjestelmä toimii kuitenkin huonosti ja onkin ulkomaisten sijoittajien huolenaihe. Maa ei ole hyväksynyt YK:n tuomioistuinta. Maata johtaa presidentti Choummali Saignason, joka astui virkaan kesäkuussa 2006. Samaan aikaan virkaan astuivat myös nykyinen varapresidentti Boun-Gnang Volachit sekä pääministerinä Bouasone Boupphanh. (CIA 2009c, YK 2007.)

6.3 Talous

Laos kuuluu YK:n luokitteluun vähiten kehittyneisiin maihin ja on riippuvainen ulkomaisista avustuksista, jotka kattavat yli 80 % valtion pääomabudjetista. Laosin talous on kuitenkin kasvanut lähes 6 % vuosina 1988 - 2008 lukuun ottamatta Aasian talouskriisin vaikutusta vuosina 1997 - 2001. Kasvun taustalla on vuonna 1986 valtion esittelemä uusi talousmekanismi (NEM). Maan talous jatkaa yhä tasaista kasvua ja suuntausta avoimempaan markkinatalouteen, tosin Laosilla on vielä pitkä matka tavoitteisiinsa. (YK 2009, Yhdysvaltain ulkoministeriö 2009b, EY 2007.)

Laosin bruttokansantuote oli 2008 noin 14 miljardia dollaria kasvaen 7,5 % edellisvuodesta. BKT:n kasvuun vaikuttivat etenkin investoinnit, turismi sekä kasvava kansainvälinen kauppa. Vuonna 2008 maanviljely kattoi reilut 39 % maan BKT:stä, teollisuuden muodostaessa noin 34 % ja palvelusektorin kattaessa vajaat 27 %. Selvästi suurin työllistävä sektori on kuitenkin maanviljely, joka tarjoaa töitä noin 80 % väestöstä. Laosin inflaatio kasvoi 8,6 % vuonna 2008. (CIA 2009c.)

Laosin vienti kasvoi noin 26 % edellisvuodesta ollen 1,384 miljardia dollaria. Vienti muodostui pääosin puusta, kahvista, sähköstä, tinasta sekä arvometalleista. Tärkeimpinä vientikohteina olivat Thaimaa 35 %, Vietnam 13 %, EU27 11,1 % sekä Kiina 8,5 %. Myös tuonti kasvoi vuonna 2008 lähes 30 % ollen 1,384 miljardia dollaria. Tuontiartikkeleina olivat muun muassa koneet ja tarvikkeet, kulkuneuvot, polttoaine sekä kulutustuotteet. Merkittävimmät tuontimaat olivat Thaimaa 68,5 %, Kiina 10,5 % sekä Vietnam 5,8 %. Laos on lisäksi merkittävä huumeiden tuotannossa; oopiumviljelmien määrän arvioitiin kasvaneen jopa 73 % vuonna 2008. (CIA 2009c, EY 2009b.)

Laos sijaitsee keskeisellä paikalla kasvavalla talousalueella. Itse Laosin markkina-alue on suppea, mutta 100 km valtion rajojen ulkopuolella avautuvat miljoonien kuluttajien markkinat. Naapurivaltioiden läheisyys luokin uusia markkinamahdollisuuksia ja kulkuyhteyksiä. Laos vähensi vuonna 2007 rajojen tarkistuspisteitä, valtateitä ja siltoja on kunnostettu ulkomaisella avustuksella vuoden 2006 jälkeen ja samalla satamien käyttöä on tehostettu viennin edistämiseksi. (Euroopan kauppakamari 2009.)

Kiinan vaikutus Laosin markkinoilla kasvaa jatkuvasti Thaimaan säilyttäessä suurimman ulkomaisen sijoittajan aseman. Laos panostaa kaupankäyntiin ASEAN maiden kanssa muun muassa vähentämällä tuonnin tariffeja. Samalla valtio on myös vähentänyt eri tuoteryhmien tariffeja koskien kaupankäyntiä muiden kuin ASEAN maiden kanssa. Kehityksestä huolimatta kaupankäynti ja investoinnit ovat voimakkaasti säädeltyjä, joka näkyy esimerkiksi lupien saannissa. (Yhdysvaltain ulkoministeriö 2009b, Euroopan kauppakamari 2009.)

6.4 Kaupankäynti Suomen ja EU:n kanssa

Suomen ja Laosin välinen kaupankäynti on melko vähäistä ja Suomelle ylijäämäistä. Vuoden 2009 tammi - lokakuun aikana ylijäämäkertymä oli noin 90 000 euroa. Vuosina 2002 - 2007 kokonaisvienti oli lähes 13,5 miljoonaa euroa ja tuonti 4,8 miljoonaa euroa. Suomalaisista yrityksistä Laosissa ovat toimineet muun muassa Pöyry Group sekä Finnish Consulting Group, FCG. (Tulli 2009, Taipale 2008.)

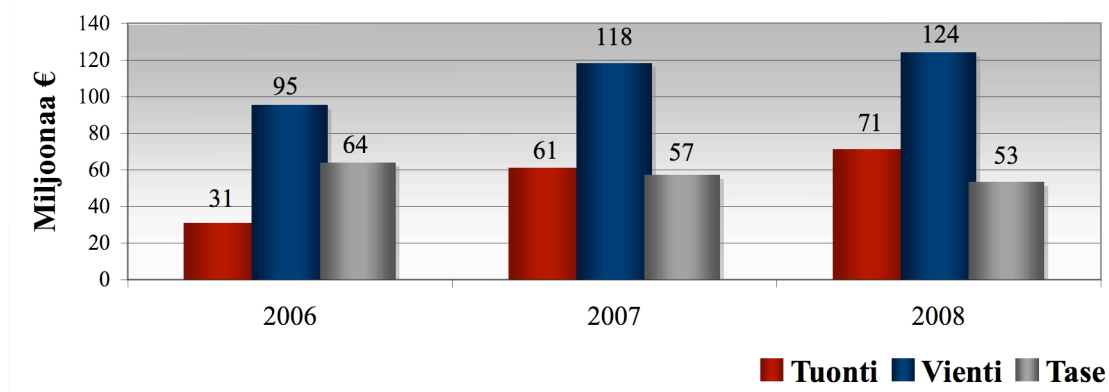
TAULUKKO 3 - Suomen ja Laosin välinen kaupankäynti vuosina 2006-10/2009
(Uljas – tietokanta 2009)

Suomen ja Laosin välinen kaupankäynti vuosina 2006-10/2009

	Vienti		Tuonti		Tase
	Milj. EUR	Muutos %	Milj. EUR	Muutos %	Milj. EUR
2006	0,4	63	0,5	-14	-0,2
2007	0,5	35	0,8	45	-0,3
2008	5,3	924	0,4	49	4,9
10/2009	0,3	-95	0,2	53	0,09

EU:n ja Laosin kaupankäynti on puolestaan Laosille ylijäämäistä. Vuonna 2008 Laosin tuonti EU27 maista oli 71 miljoonaa euroa ja vienti 124 miljoonaa euroa. Alapuolella oleva diagrammi havainnollistaa Laosin ja EU:n välistä kauppaa vuosina 2004 - 2008. EU kuuluu Laosin viiden tärkeimmän tuonti ja vienti maiden joukkoon. (EY 2009b.)

Laos, Kaupankäynti EU:n kanssa

KUVIO 2 – Laos, Kaupankäynti EU:n kanssa (EY 2009b)

Laosin tärkeimmät vientituotteet EU-maihin ovat vaatteet 76,6 % sekä maataloustuotteet 15 %. Tuontituotteina puolestaan merkittävimmät ovat koneet ja kuljetuskalusto 50,9 % sekä puolivalmisteet 19,8 %. (EY 2009b)

6.5 Tulevaisuuden näkymät

Laosin sijainti keskeisellä paikalla Kaakkois-Aasian merkittävien maiden, kuten Kiinan ja Thaimaan risteyksessä luo monia mahdollisuuksia tulevaisuuden kannalta. Maan talouden kasvavia aloja ovat turismin lisäksi kaivokset sekä vesivoima. Teollisuus tuotanto kasvoi vuoden 2008 aikana 11 % , mikä luo mahdollisuuksia myös tulevaisuudelle. Viime aikoina ulkomaista pääomaa Laosiin on tuonut Kaakkois-Aasian suurimman vesivoimalan Nam Theun 2 rakennusprojekti joka valmistui vuoden 2009 lopulla. (EY 2007, CIA 2009c, Yhdysvaltain ulkoministeriö 2009b.)

Laosin tavoitteena on päästä pois YK:n vähiten kehittyneiden maiden listalta vuoteen 2020 mennessä. Samalla maa tavoittelee myös WTO:n jäsenyyttä. Suunta kohti avoimempaa markkinataloutta näkyikin muun muassa tuotteiden hinnoittelussa, kelluvassa valuutassa sekä kasvavassa yksityissektorissa. Paljon on kuitenkin vielä tehtävä tavoitteiden saavuttamiseksi. (Euroopan kauppakamari 2009.)

7 VALKO-VENÄJÄ

7.1 Demokratiavaje

Valko-Venäjä on hallinnoltaan pitkälti sosialistiselle ajattelumallille rakennettu valtio. Maan historia ja nykypäivä heijastavat vahvaa sidettä Neuvostoliittoon ja nykyiseen Venäjään. Virallisesti maa on demokraattinen tasavalta, joka noudattaa muodollisesti ja epäonnistuneesti äänestyksellistä demokratiaa. Valtaa pitää presidentti Aleksandr Lukashenko. (CIA 2009d.)

Valtiota pidetään Euroopan viimeisenä diktatuurina, kuten Condoleezza Rice totesi vuonna 2005. Lukashenko on tähän asti pitänyt valtansa osin korruption ja propagandan voimin. Lisäksi maa on myös tunnettu poliittisten henkilöiden, lähinnä opposition kannattajien vangitsemisesta sekä muista ihmisoikeusloukkauksista. Vuoden 2006 presidentinvaalien jälkeen EU asettikin maan hallituksen matkustuskieltoon lausuntona vilpillisestä toiminnasta. Matkustuskieltoja on sittemmin purettu asteittain maan positiivisen kehityksen kannattamiseksi. Valko-Venäjä onkin osoittanut suuntausta kohti vapaampaa taloutta ja demokratiaa. (Finpro 2009, Kessler 2005.)

7.2 Demografiset tekijät

Valko-Venäjä on 207 600 km² (85.) sisämaavaltio Itä-Euroopassa. Sen naapurimaita ovat Latvia, Liettua, Puola, Venäjä ja Ukraina. Tämän entisen neuvostoliittolaisen valtion pääkaupunkina toimii Minsk, joka sijaitsee maan keskiosassa. Ilmastoltaan Valko-Venäjällä vallitsee viileä mannerilmasto. Maan luonnonvaroja ovat muun muassa metsät, turve-esiintymät, graniitti ja dolomiitti, pienet määrät öljyä sekä kaasua. (CIA 2009d.)

Väestön määräksi arveltiin heinäkuussa 2009 noin 9,648 miljoonaa asukasta. Asukkaiden keski-ikä on noin 41 vuotta elinikäodotuksen ollessa noin 70 vuotta. Etniseltä rakenteeltaan Valko-Venäjän väestö on selvästi painottunut itäeurooppalaisiin siten, että valkovenäläiset kattavat väestöstä noin 80 %, venäläiset 11 %, puolalaiset 4 % ja ukrainalaiset 2 %. Uskonnoiltaan väestö on 80 % ortodokseja ja loput 20 % kuuluvat moniin eri uskontoihin. Pääkielinään väestö puhuu valkovenäjää ja venäjää. (CIA 2009d.)

Hallinnoltaan Valko-Venäjä on monien mielestä diktatuuri, vaikka valtion nimi antaa ymmärtää sen olevan tasavalta. Valtio saavutti itsenäisyytensä 25.8.1991 Neuvostoliiton hajottua, tosin maa juhlii itsenäisyyspäivää 15.3., jolloin Minsk vapautui saksalaisten miehityksestä vuonna 1944. Valtion oikeusjärjestelmä noudattaa yksinkertaista oikeusjärjestelmää, eikä se ole hyväksynyt YK:n tuomioistuinta. (CIA 2009d.)

Valko-Venäjällä diktatuurista valtaa pitää presidentti Aleksandr Lukashenko, joka on ollut vallassa aina vuodesta 1994 lähtien. Valton pääministerinä toimii Sergey Sidorskiy, joka astui virkaan 1993. (CIA 2009d.)

7.3 Talous

Valko-Venäjä oli aiemmin vahvasti kytköksissä Neuvostoliittoon, mikä näkyy vielä nykyäänkin voimakkaasti maantaloudessa ja suhteissa Venäjään. Valtion rakenteelliset muutokset ja uudistukset talouden kannalta ovat olleet vähäisiä vuoden 1995 jälkeen, jolloin presidentti Lukashenko esitteli uuden sosialistisen markkinatalousjärjestelmän. Järjestelmä korostaa hyvin valtion ja presidentin hallinnollista diktatuuria. (CIA 2009d.)

Käytännössä järjestelmä on näkynyt valtion taloudessa muun muassa siten, että valtio otti uudelleen määräysvallan hintojen ja valuutan suhteen. Samalla valtio sai laajennetut oikeudet puuttua yksityisten yritysten hallintaan.

Lisäksi hallitus on muuttanut vuoden 2005 jälkeen muutamia yrityksiä takaisin valtion omistukseen. Yleisesti yritykset ovat joutuneet niin valtion kuin paikallisten hallitusten painostamiksi. Tämä ilmenee muun muassa jatkuvissa sääntömuutoksissa, tiukoissa tarkastuksissa, takautuvissa uusien yritysten yrityshakemuksissa sekä liikemiesten ja tehtaiden omistajien mielivaltaisissa pidätyksissä. Valko-Venäjän markkinatilanne on vaikea ja liiketoiminta hyvin haastavaa, tästä johtuen ulkomaisten sijoittajien osuus onkin hyvin pieni. (CIA 2009d.)

Kaikesta huolimatta Valko-Venäjän bruttokansantuote on ollut noususuhdanteinen viime vuosina ja oli 114,3 miljardia dollaria vuonna 2008. Palveluala kattaa yli 50 % maan BKT:n rakenteesta, teollisuuden muodostaessa noin 41 % ja maanviljelyn vajaat 9 %. Valtion inflaatiouauhti on ollut myös kasvussa ollen 14,8 % vuonna 2008, mikä on lähes puolet enemmän kuin vuonna 2007. (CIA 2009d.)

Maan talouden arvellaan heikkenevän vuoden 2009 aikana kansainvälisen talouskriisin myötä sekä Venäjän muuttaessa käytäntöjään Valko-Venäjän suhteen. Tähän asti Valko-Venäjä on saanut Venäjältä öljyä ja kaasua alennetulla hinnalla ja venäläisen öljyn jälleenmyynti korkeammalla hinnalla onkin vaikuttanut myönteisesti maan talouteen. Venäjä on kuitenkin ottanut käyttöön uuden vientitullin, joka nousee asteittain vuoden 2009 aikana. Lisäksi Venäjä vaati 80% Valko-Venäjän uudelleen myymästä öljyn hinnasta vuonna 2008 ja 85% vuonna 2009. Venäjä on nostanut Valko-Venäjälle myytävän kaasun hintaa tasaisesti vuoden 2007 jälkeen ja pyrkii nostamaan hintoja jatkossakin siten, että ne saavuttavat maailman hintaluokan vuoteen 2011 mennessä. (CIA 2009d.)

Valko-Venäjä joutuukin nojautumaan kansainvälisiin lainoihin talouspaineiden hallitsemiseksi. Maa sopi Venäjän kanssa 2 miljardin dollarin talouden vakautuslainasta. Lisäksi IMF (International monetary fund) on myöntänyt maalle 2,5 miljardin dollarin stand by -luottosopimuksen vuonna 2009. Lainojen haittapuolena Valko-Venäjän rupla on jouduttu devalvoimaan jo kahteen kertaan vuoden 2009 aikana. Devalvoinnin syiksi on muun muassa arveltu IMF:n lainan ehtoja. (CIA 2009d, Zawadzki 2009.)

Valko-Venäjän viennin arvo vuonna 2008 oli 33,04 miljardia dollaria kasvaen 23 % vuodesta 2007. Päävientituotteina olivat koneet ja laitteet, mineraalit, kemikaalit, metallit sekä tekstiilit ja ruoka-aineet. Tärkeimmät vientikohteet olivat Venäjä 32 %, Alankomaat 17 %, Ukraina 8,5 %, Latvia 6,5 % sekä Puola 5,5 %. (CIA 2009d.)

Tuonnin arvoksi muodostui 39,16 miljardia dollaria vuonna 2008. Myös tuonti kasvoi edellisvuodesta noin 37 %. Maahantuonti muodostui pääosin mineraaleista, koneista ja laitteista, kemikaaleista, ruoka-aineista ja metalleista. Suurin osa tuonnista tuli Venäjältä 59,8 %. Lisäksi mainittakoon Saksa 7,1 % osuudella ja Ukraina 5,4 % osuudella Valko-Venäjän tuonnista. (CIA 2009d, EY 2009c.)

Tuonnin nopea kasvu aiheutti vuonna 2008 kauppavajeen suuren kasvun aina 6,2 miljardiin dollariin. Vuonna 2007 kauppavaje oli 4,3 miljardia dollaria. Ulkomaankaupan kasvua nopeuttivat sekä öljyn että kaasun korotettu hinta. Valko-Venäjä ei ole onnistunut vuonna 2006 laatimassaan ohjelmassa, jonka tavoitteena on vähentää tuontia vuoteen 2010 mennessä kehittämällä kotimaisia tuotteita, jotka pystyvät kilpailemaan tuontituotteiden kanssa hinnan ja laadun suhteen. (Finpro 2009.)

Valko-Venäjällä on kansainvälisen kaupan suhteen vahvat siteet itään ja erityisesti Venäjän ja muiden IVY-maiden (Itsenäisten valtioiden yhteisö) kanssa. Lukashenko mainitsi Reutersin haastattelussa toukokuussa 2009 talouskriisin iskeneen rajuimmin maan vientiin. Tästä johtuen maa pyrkii monipuolistamaan kansainvälistä kauppansa muun muassa etsimällä uusia vientimarkkinoita. (Finpro 2009, Makhovsky & Stott 2009.)

Marraskuussa 2009 Venäjä, Valko-Venäjä ja Kazakstan sopivat yhteisestä tulliliitosta, jonka on määrä astua voimaan heinäkuussa 2010. Lisäksi Valko-Venäjä pyrkii laajentamaan markkina-alueitaan Latinalaiseen Amerikkaan, etenkin Brasiliaan ja Venezuelaan sekä Pohjois-Amerikkaan ja Aasiaan. (Finpro 2009, Sweeney 2009, Makhovsky & Stott 2009.)

7.4 Kaupankäynti Suomen ja EU:n kanssa

Suomen ja Valko-Venäjän välinen kauppa on ollut viime vuodet kasvussa. Vuonna 2008 Suomen vienti kasvoi 103 % edellisvuodesta ollen 129,2 miljoonaa euroa. Myös tuonti Valko-Venäjältä kasvoi 203 % vuodesta 2007 ollen 157 miljoonaa euroa. Kauppa on ollut Suomelle ylijäämäistä lukuun ottamatta vuotta 2008, jolloin kauppa oli ensimmäistä kertaa Suomelle alijäämäinen. (Finpro 2009.)

TAULUKKO 4 - Suomen ja Valko-Venäjän välinen kaupankäynti vuosina 2006-10/2009 (Finpro 2009, Uljas – tietokanta 2009)

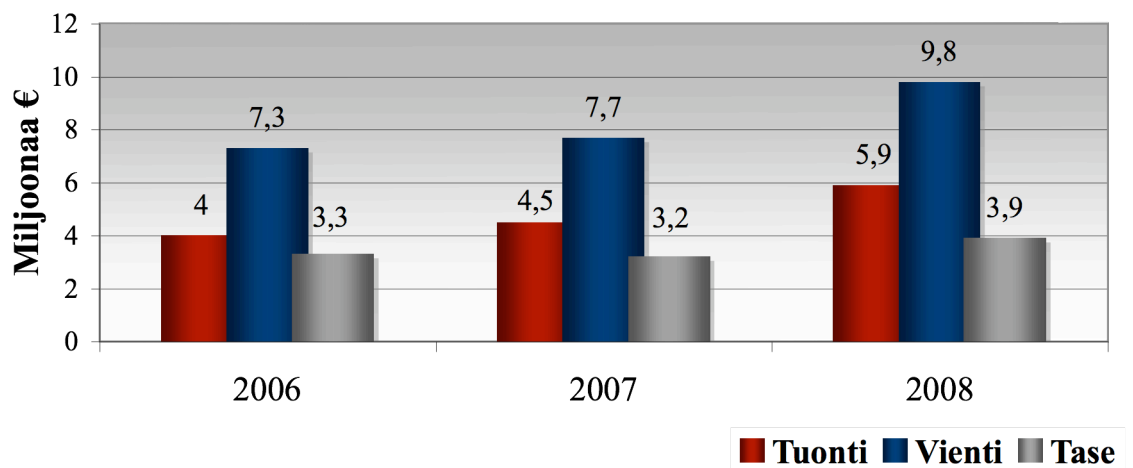
Suomen ja Valko-Venäjän välinen kaupankäynti vuosina 2006-10/2009

	Vienti		Tuonti		Tase
	Milj. EUR	Muutos %	Milj. EUR	Muutos %	Milj. EUR
2006	57,0	54	29,8	32	27,2
2007	63,5	11	50,8	71	12,7
2008	129,2	103	157,0	203	-27,8
10/2009	58,3	-55	56,4	-64	1,9

Suomen merkittävien vientituotteiden joukossa ovat olleet koneet ja laitteet, jotka kattavat noin 68 % kokonaisviennistä. Muita vientituotteita ovat olleet muun muassa paperi ja pahvi sekä kemialliset aineet. Tärkeimpinä tuontinimikkeinä puolestaan ovat olleet poltto- ja voiteluaineet, jotka kattoivat lähes 48 % vuoden 2008 tuonnista. Valko-Venäjältä tuodaan myös raaka-aineita kuten puutavaraa ja korkkia sekä lannoitteita. (Finpro 2009.)

Kauppa EU:n kanssa muodostaa noin yhden kolmasosan Valko-Venäjän kokonaiskaupasta ollen maan toiseksi suurin kauppakumppani heti Venäjän jälkeen. Valko-Venäjän vienti EU-maihin oli 9,8 miljoonaa euroa ja tuonti 5,9 miljoonaa euroa. Kaupankäynti on kasvanut joka vuosi hienoisesti ja on ollut Valko-Venäjälle ylijäämäistä. Tärkeimpänä vientituotteena EU-maihin on fossiiliset polttoaineet, jotka muodostavat yli 65 % kokonaisviennistä. Tuonnin osalta hallitsevana tuoteryhmänä ovat koneet ja kulkuneuvot muodostavat 51 %. (EY 2009c, EY 2009d.)

Valko-Venäjä, Kaupankäynti EU:n kanssa

KUVIO 3 – Valko-Venäjä, Kaupankäynti EU:n kanssa (EY 2009c)

Valko-Venäjän suhteet länsimaihin ovat edelleen heikot. Tosin maa on panostanut läntisiin suhteisiinsa selvästi enemmän vuoden 2007 jälkeen, jolloin se joutui Venäjän kanssa kiistaan kaasutoimituksia. (Finpro 2009, Zawazki 2009.)

Kauppasuhteidensa parantamiseksi Valko-Venäjä solmi EU:n ja viiden entisen Neuvostoliiton jäsenvaltion (Ukraina, Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaidzhan) kanssa Eastern Partnership - sopimuksen vuonna 2008. Sopimuksen tarkoituksena on edistää EU:n ja sen itä-naapureiden välistä politiikkaa sekä kaupankäyntiä. (Makhovsky & Stott 2009, Zawadzki 2009.)

7.5 Tulevaisuuden näkymät

Valko-Venäjä tarjoaa hyvän perustan liiketoiminnalle keskellä Eurooppaa. Maassa on tällä hetkellä vähän ulkomaisia sijoittajia, mutta suhteiden lämmetessä länsimaihin myös sijoittamisen ja uusien yritystoimien aloittaminen helpottuu. Maan tullilainsäädäntö yhtenäistettiin vuonna 2008 ja se muistuttaakin pääpiirteiltään Venäjällä käytössä olevaa järjestelmää. (Finpro 2009.)

Kehittyvän talouden myötä kasvavina aloina ovat IT-sektori, puu- ja puunjalostusteollisuus, koneiden ja laitteiden tuotanto sekä jätteiden käsittely ja kierrätys. Valko-Venäjän teollinen tuotanto kasvoi vuoden 2008 aikana yli 12 % ja se kuuluukin tämän hetken nopeimmin kehittyviin teollisuusmaihin. Öljyn ja kaasun hintojen noustessa maan tulevaisuuden aloihin kuuluu myös vaihtoehtoenergiamuodot sekä energia-alan yleinen modernisointi. (Finpro 2009.)

8 DEMOKRATIAVAJEESTA JA KAUPANKÄYNNISTÄ

TAULUKKO 5 – Suomen vienti ja tuonti demokratiavajeisten valtioiden kanssa 2002-2007 (Taipale 2008)

**Suomen vienti ja tuonti
demokratiavajeisten valtioiden kanssa 2002-2007, euroa**

Valtio	Vienti Suomesta	Tuonti	Hallitsija
Eritrea	3 995 000	19 000	Isaias Afewerki
Iran	858 856 000	22 093 000	Mahmoud Ahmadi-Nejad
Myanmar	3 274 000	4 762 000	Than Shwe
Kuuba	25 971 000	21 990 000	Raul Castro
Laos	13 499 000	4 801 000	Choummaly Sayasone
Libya	68 996 000	19 000	Muammar Abu Minyar al-Qadhafi
Pohjois-Korea	3 586 000	2 441 000	Kim Jong-li
Somalia	230 000	7 000	Abdullahi Yusuf Ahmed
Sudan	147 826 000	24 684 000	Omar Hassan Ahmad al-Bahir
Syyria	210 374 000	1 388 000	Bashar al-Assad
Turkmenistan	21 750 000	799 000	Kurbanguly Berdymuvhammedov
Uzbekistan	85 442 000	7 110 000	Islam Abduganiyevitsh Karimov
Valko-Venäjä	246 434 000	151 956 000	Aljaksandr Lukashenka
Zimbabwe	29 201 000	8 433 000	Roberto Mugabe

Perehdyttäessä tullin tilastoihin, voidaan todeta, että Suomi käy kauppaa kaikkien kanssa. Finnish Consulting Groupin (FCG) varatoimitusjohtaja Markku Oksanen totesi Talouselämälle antamassaan haastattelussa, ”ei ole yritysten asia lähteä arvioimaan sitä, ovatko kohdemaat demokraattisia vai eivät”. Kyse onkin lähinnä yrityksen maineesta ja siitä miten kaupankäynti poliittisesti ja eettisesti kyseenalaiseen valtioon vaikuttaa yrityksen asiakkaisiin, työntekijöihin ja sijoittajiin. Oksanen mainitsi vielä, että, ”yksityishenkilönä minulla voi olla mielipide, mutta yritysjohtajana ei”.

Kaupankäynnin aloittaminen onkin jokaisen yrityksen omassa harkinnassa. Liiketoiminnallisesti lähes kaikki kauppa on sallittua. On kuitenkin muistettava, että myös yksityishenkilöiden mielipiteet heijastuvat mahdollisina jälkiseuraamuksina. (Taipale 2008.)

Lähtökohtana siis on, että ellei kaupalle ole selkeää estettä, kuten EU:n asettamaa saartoa, jää kaupankäynnin arvioiminen yrityksen omalle vastuulleen.

Esimerkkejä löytyy luonnollisesti niin onnistuneista kuin epäonnistuneistakin kaupoista. Hyvänä esimerkkinä kaupankäynnistä demokratiavajeisen valtion kanssa voidaan pitää Pohjois-Koreaa ja ruotsalaista NoKo-jeans vaatemerkkiä.

NoKo-jeans on ruotsalaisten nuorten solidaarisuushanke, jonka puitteissa he valmistuttivat Pohjois-Koreassa suunnitellut ja tuotetut farkut. Farkut olivat ensimmäiset pohjoiskorealaiset farkut ja siten nostattivat median kiinnostusta. Housujen oli määrä tulla myyntiin ruotsalaiseen Pub-tavarataloon joulukuun alussa 2009. Tavaratalo veti kuitenkin median ja ihmisten kiinnostuksen herättäneet housut pois myynnistä jo ennen myynnin aloittamista. Pub selvitti toimiaan sillä, että farkkuihin liittyy poliittinen kysymys, johon he eivät halua sekaantua. (Tukholma hullaantui NoKo-farkkuihin 2009.)

Myös Nokia sai osansa kaupankäynnistä demokratiavajeisiin valtioihin, kun amerikkalainen rahoitusmarkkinoita valvova SEC asetti Nokian mustalle listalleen vuonna 2007. Syynä oli Nokian kaupankäynti Iranissa, Sudanissa ja Syyriassa, joiden Yhdysvallat katsoo tukevan terrorismia. (Taipale 2008.)

Riippumatta siitä, onko kauppa eettisesti tai poliittisesti korrektia, suomalaiset ovat onnistuneet liiketoiminnassa kaikkien kanssa: konepajayhtiö Metso myy kaivosalan tuotteita Iraniin, Uzbekistaniin sekä Zimbabween. Hissivalmistaja Kone käy kauppaa Iraniin, Libyaan, Sudaniin, Syyriaan ja Valko-Venäjälle. Teräksen tuottaja Rautaruukki toimii Iranissa ja Valko-Venäjällä. Pöyry puolestaan toimii muun muassa Iranissa ja Laosissa sekä toimeksiantojen kautta Turkmenistanissa. Mainittakoon vielä elintarviketeollisuudelle kartonkikoteloita valmistava A&R Carton, joka vie tuotteitaan niin Valko-Venäjälle kuin Turkmenistaniinkin. Zimbabwe ja Valko-Venäjä ovat tulleet tutuiksi myös Autorobot Finlandille sekä Kallion Konepajalle. (Taipale 2008.)

Kaikki on siis mahdollista, kunhan harkitsee tarkoin ja tekee tietoisin valinnan. Kun alustava päätös kaupankäynnin aloittamisesta on tehty, alkavat kauppaa edeltävät ja sitä pohjustavat työt. Poliittisten riskialueiden ja muiden poikkeavien markkina-alueiden kanssa tehtävä kauppa ei pääpiirteiltään poikkea selvästi muusta kaupankäynnistä. Tällaisissa tapauksissa tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota erinäisiin seikkoihin kaupallisten riskien minimoimiseksi. Yksi keskeisimmistä tekijöistä, joihin on kiinnitettävä huomiota on muun muassa rahaliikenne kohde valtion ja yritysten kanssa.

Työ käsittelee seuraavaksi kansainvälistä kauppaa ja muutamia sen eri vaiheita. Luku yhdeksän toimii samalla opinnäytetyön empiirisenä osuutena sisältäen kvalitatiivisen, avoimen teemakyselynä toteutetun selvityksen. Yritysedustajien ajatuksia markkinatutkimuksesta, edustajien käytöstä, maksuliikenteestä, toimitusehdoista sekä siitä, miten he ovat kokeneet valtioiden puuttuvan kaupankäyntiin. Sähköpostitse toteutetun kyselyn lisäksi empiirisessä tutkimuksessa hyödynnettiin pöytälaatikkotutkimusmenetelmää.

9 KANSAINVÄLINEN KAUPPA

Toimivan kaupankäynnin aloittaminen edellyttää hyvää perehtymistä moniin eri seikkoihin. Hyvin pohjustettu kaupankäynti on vähäriskistä ja vaivatonta molemmille osapuolille. Yleisesti kauppaa ja etenkin kansainvälistä kauppaa käytäessä tulee perehtyä muun muassa seuraaviin asioihin:

- Markkinatutkimus
- Vientistrategia (viennin liikeidea)
- Jakelukanava
- Sopimukset (esim. kauppasopimus)
- Markkinointiviestintä
- Hinnoittelu
- Tarjouksen tekeminen
- Toimitusehdot, vienti, huolinta ja vakuudet
- Tilastointi ja tulliasiakirjat
- Rahoitukset, takaukset ja tuet
- Maksuehdot ja tavat
- Valuutta ja kurssiriskit (Fintra 2006, Pasanen 2005.)

Kuten jo aiemmin todettiin kaupankäynti sisältää monia riskejä, jotka tulee ottaa huomioon jo ennen kaupan aloittamista. Riskien minimointi on ratkaisevin tekijä kaupankäynnin onnistumiseksi. Seuraavassa on mainittu muutamia kaupankäynnin riskialueita:

- Sopimusriski
- Valuuttariski
- Rahoitus- ja korkoriski
- Ostajasta johtuvat kaupalliset riskit (maksuviiveet, luottotappiot)
- Ostajan maahan kohdistuvat maariskit
- Vahinkoriskit (Pasanen 2005, 185.)

Suurin riski kansainvälisessä kaupassa sisältyy maksuehtoihin ja –tapoihin sekä rahoitukseen ja vakuuksiin. (Pasanen 2005, 185.)

Lähdettäessä tekemään kauppaa uudelle markkina-alueelle on olennaista selvittää markkina-alueen sekä yhteistyökumppaneiden tausta. Tämä onnistuu parhaiten markkinatutkimuksella, jonka tarkoituksena on selvittää markkinoiden luonnetta ja kartoittaa eri toimintavaihtoehtoja riskin hahmottamiseksi. Lisäksi markkinatutkimus auttaa lopullisen päätöksen teossa kaupankäynnin aloittamiseksi. (Pasanen 2005, 19.)

Alueellisen markkinatutkimuksen tavoitteena on selvittää

- kohdemaan yleiset olot kuten taloudelliset, poliittiset ja kansantaloudelliset faktat
- Kokonaiskuva toimialasta on olennainen ja siitä tulisi selvittää tarjonnan ja kysynnän tilanne sekä toimialan rakenne
- Oman tuotteen tuotesegmentin kilpailutilanteen kartoittaminen ja oman tuotteen sisäiset vahvuudet ja ympäristön vaikutukset kaupankäyntiin
- Yleinen markkinatietous kuten markkinoiden koko, markkinasegmentti, markkinoiden muutokset sekä kyseisen sektorin vakiintuneet tunnusluvut
- Paikallinen lainsäädäntö ja viralliset määräykset kuten vientirajoitukset ja lisenssit, tullit, verotus ja muut maksut, laatu- ja merkintämääräykset valuuttamääräykset sekä muun muassa kilpailu-, sopimus- ja tuotevastuulainsäädäntö. (Fintra 2006, 18 - 19, Pasanen 2005, 19 - 21.)

Yleisesti markkinatutkimuksen tavoitteena on tutkia ja kartoittaa päätöksenteolle olennaisia asioita. Tässä prosessissa tulee ottaa myös huomioon yrityksen oman vaikutuksen alaiset tekijät kuten ostajan tai osto-organisaation näkemys omasta tuotteesta, näkemys toimittajasta sekä kyky sopeutua uusille markkinoille. (Pasanen 2005, 21 - 22.)

Markkinatutkimus kannattaa aloittaa markkinatutkimussuunnitelmalla ja sitä kautta olennaisten kysymysten asettelulla. Tutkimuksen voi toteuttaa toimeksiannolla ulkopuoliselle taholle tai omatoimisena, primaarisena kenttätutkimuksena tai sekundaarisena tutkimuksena jo olemassa olevista tietolähteistä (esim. Internet). (Pasanen 2005, 22, 25.)

Kysyttäessä empiirisen osion kyselyyn vastanneilta, markkinatutkimuksesta eli niin sanotusti kohdemaan ja yhteistyökumppaneiden taustojen selvittelystä, vastaajat korostivat riskin suuruutta sekä subjektiivisten näkemysten merkitystä kartoituksen laajuudessa. Mikäli kyse on vain tuotteiden viennistä on riski vähäistä, jolloin selvitysten tarve on suhteessa vähäinen, mutta arvon eli riskin noustessa tietojen tarkistamisen merkitys lisääntyy. Kuten myös puhuttaessa yritysostoista tehdään laajoja analyysejä koskien niin maariskiä, yritysriskiä kuin henkilöstöriskejä. (Nordström 2009.)

Kyselyssä korostui myös oleellisesti yhteistyökumppaneiden luottokelpoisuus sekä mahdollisten referenssien kysyminen muilta yhtiöiltä. Lisäksi voidaan kartoittaa yhteistyökumppanin muita suhteita, asiakkaita sekä toimittajia. Tavoitteena on siis selvittää riskitekijät ja mahdolliset vaihtoehdot luotettavimman toimintamallin saavuttamiseksi. (Nordström 2009.)

Samalla vastanneilta kysyttiin, onko heillä ilmennyt markkinatutkimuksessa seikkoja, joiden vuoksi kaupasta tai kaupankäynnistä olisi luovuttu sekä mahdollisia esimerkkejä vastaavista tapauksista. Vastauksissa ilmeni jonkin asteista hajontaa.

Pääsääntöisesti liian suuri riskitaso on ollut syynä uusien markkina-alueiden hylkäämiseen. (Nordström 2009.)

Maakohtaiset tilanteet ja olot muuttuvat jatkuvasti ja eräs vastanneista kertoikin yrityksensä toimineen muun muassa Georgiassa sodanjälkeisinä epävarmoina vuosina. Yhteistä vastaajille kuitenkin oli se, että epäselvyydet taustatiedoissa ja etenkin suuri luottotappioriski olivat selviä esteitä kaupankäynnille. (Nordström 2009.)

Eräs vastanneista korosti myös etabloitumisen merkitystä hyvänä tapana tutustua markkinoihin ja kartoittaa luotettavaa perustaa liiketoiminnalle. (Nordström 2009.)

Kun päätös kaupankäynnin aloittamisesta on tehty, alkaa käytännön asioiden järjestely. Yhtenä merkittävimpänä osa-alueena kaupankäynnissä on jakelukanavan valinta. Kansainvälisessä kaupassa jakelukanavan valinnassa tulee ottaa huomioon myös paikallinen markkinaosaaminen.

Ulkomaisille markkinoille on mahdollista lähteä joko ilman omia toimenpiteitä epäsuorasti tai suorasti omien toimenpiteiden kautta. Ilman omia ulkomaisia toimenpiteitä vienti on mahdollista aloittaa muun muassa tekemällä kauppaa kotimaisen vientiliikkeen kanssa tai hyödyntämällä vientiyhtiötä tai vientirengasta. Suora vienti on mahdollista toteuttaa esimerkiksi hyödyntämällä maahantuojaa tai agenttia. Suora vienti on pienten ja keskisuurten yritysten suosima muoto viennin aloittamiseksi uusille markkinoille. (Fintra 2006, 25 - 26, Pasanen 2005, 35 - 36, 38.)

Vaihtoehtona on myös välitön vienti, joka viittaa suoriin investointeihin ulkomaille esimerkiksi oman myyntikonttorin muodossa, ulkomaisen tuotantoyksikön kautta, yritysostolla tai osakkuudella. Tämä muoto on kuitenkin suositeltavaa isommille yrityksille tai laajennettaessa jo tunnetuille markkinoille. Välitön vienti on riskialttiimpi kuin muut vientimuodot, mutta sen suosio on ollut kasvussa. (Fintra 2006, 27, Pasanen 2005, 40 - 41.)

Lähdettäessä tekemään kauppaa oman, jo tunnetun markkina-alueen ulkopuolelle, yritys ottaa aina huomattavan riskin. Paikallinen osaaminen ja paikallisten osaajien hyödyntäminen pienentää tätä riskiä. Kyselyyn vastanneilta kysyttiin myös, miten he näkevät paikallisen osaamisen hyödyntämisen uudella markkina-alueella.

Vastauksissa korostui paikallisen tuntemuksen tärkeys riskejä pienentävänä tekijänä. Agenttien käyttö on arkipäivää isojenkin yritysten keskuudessa. Lisäksi

esille nousivat muun muassa Finpron hyödyntäminen sekä kaupalliset edustustot, alan järjestöt että ulkopuoliset konsultit.

Vastauksista ilmeni myös paikallisten osajien hyödyntäminen esimerkiksi markkinatutkimuksissa, paikalliset toimijat ja tahot tuottavat luotettavimman ja tuoreimman tiedon markkinoista vastaajien mukaan. (Nordström 2009.)

Riippuen siitä, minkä jakelukanavan yritys valitsee kaupankäynnin aloittamiseksi vaikuttaa siihen, miten yritys etenee käytännön järjestelyissä. Eri jakelukanaville yhteisenä ja merkittävänä tekijänä kansainvälisessä kaupassa on kuitenkin maksuehdon ja -tavan valinta.

Maksuehtojen ja maksutavan määrittely kauppasopimuksessa on olennaista toimivalle kauppasuhteelle. Sopimuksessa tulee määritellä toimiva maksuehto ja -tapa minimoidulla riskillä. Maksuehtojen valinnassa tulee ottaa huomioon kohdevaltion maariski eli valtion poliittisten ja taloudellisten olojen aiheuttama riski. Maariskin kartoitus korostuu etenkin tehtäessä kauppaa riskialueilla kuten demokratiavajeisissa valtioissa, joissa poliittiset olot poikkeavat länsimaille tyypillisistä oloista. (Fintra 2006, 87, OP-Pohjola: Ulkomaankaupan pankkipalvelut –opas, 5.)

”Maksuehdoista sovittaessa on ratkaistava seuraavat seikat:

- Maksuvaluutta ja maksettava määrä
- Maksun ajankohta: maksuaika esimerkiksi 90 päivää laivauspäivästä
- Maksupaikka
- Mahdolliset alennukset
- Viivästysseuraamukset (muun muassa mahdollisen yliaikakoron laskutapa)
- Maksutapa; lisäksi esimerkiksi tarkat reburssiohjeet vaadittavine asiakirjoineen
- Pankkikuluista sopiminen; yleisin käyttö on se, että kumpikin osapuoli maksaa oman maansa pankkikulut.”

(OP-Pohjola: Ulkomaankaupan pankkipalvelut –opas, 6)

Eri maksutapoina kansainvälisessä kaupassa voidaan käyttää ennakkomaksua, maksumääräystä, avointa luottoa, shekkiä, perittäviä tai remburssia. Maksutavan valintaan vaikuttavat niin myyjän riskinottohalukkuus, maksun saamisen varmuus kuin kauppatapa ja kustannukset. Maksutapa tulee valita huolella ja onkin suositeltavaa, että yritys keskustele valinnasta oman pankkinsa kanssa, varsinkin laajennettaessa uudelle markkina-alueelle. (Fintra 2006, 87 - 90, OP-Pohjola: Ulkomaankaupan pankkipalvelut –opas, 6.)

Empiirisen osuuden kysely käsitteli yhtenä teemana myös rahaliikennettä ja kuinka se tulisi toteuttaa riskialueilla. Vastauksissa korostui riskien minimointi ja 100% ennakkomaksu oli kaikkien vastanneiden suositteluksi maksumuoto. Ennakkomaksulla yritys varmistaa turvallisimmin maksunsaannin. Mikäli 100% ennakkomaksu ei jostain syystä onnistu, voi yritys kokeilla riskin hajauttamista mahdollisimman pieniin eriin. Riskialueilla kuten demokratiavajeisissa valtioissa, maksuliikenteeseen vaikuttavat lisäksi molempien osapuolten pankit ja näiden järjestelmät, esimerkiksi kaikki pankit eivät ole välttämättä valmiita hyväksymään remburssia kohdevaltiosta ja sen maariskistä riippuen. (Nordström 2009.)

Maksutapaan liittyy tiiviisti myös toimituslausekkeen valinta. Toimituslausekkeen valinnalla onkin tärkeä osa yrityksen riskienhallinnassa lähdeettä tekemään kasainvälistä kauppaa. Lauseke määrittelee kaupan osapuolten toimintavelvollisuudet, maksuvelvollisuudet sekä vastuuvollisuudet. Se ei kuitenkaan määrittele esimerkiksi sitä, milloin tavaran omistusoikeus siirtyy ostajalle. Toimituslausekkeen valintaa liittyy monia yksityiskohtia ja sitä tuleekin miettiä tarkoin. Tarvittaessa on suositeltavaa konsultoida kuljetuksiin ja kuljetusjuridiikkaan erikoistuneita tahoja. (Fintra 2006, 45, Pasanen 2005, 249 - 250.)

Toimituslausekkeina kansainvälisessä kaupassa käytetään pääsääntöisesti kansainvälisen kauppakamarin, ICC:n määrittelemiä Incoterms 2000 toimituslausekkeita. Incotermsien lisäksi on olemassa muun muassa Combiterms 2000, The Revised American Foreign Trade Definition 1941 (RAFTD 1941) sekä kotimainen Finnterms 2001. Suositeltavaa on kuitenkin käyttää kansainvälisesti yhtenäistettyjä Incoterms 2000:n toimituslausekkeita. (Pasanen 2005, 251.)

Toimituslausekkeen valinta on yrityskohtaista ja kauppakohtaista, mutta pääasiallisesti kyselyyn vastanneet suosivat esimerkiksi FCA:ta, Incoterms 2000. Myös toimituslausekkeet, joissa tavara toimitetaan myyntitilanteessa rajalle, esimerkiksi Venäjän kaupassa, koettiin toimiviksi ratkaisuuksi. (Nordström 2009.)

Jakelukanavan, maksuliikenteen ja logististen toimitusten lisäksi kaupankäynnin aloittaminen vaatii monien muiden asioiden selvittämistä, joihin tässä työssä ei paneuduta. Perustekijöiden ja riskien kartoituksen lisäksi kansainvälisessä kaupassa ja etenkin poliittisesti riskipitoisilla markkina-alueilla tulee kiinnittää huomiota myös eri valtioiden poikkeaviin käytäntöihin ja yleisesti siihen, miten valtio vaikuttaa kaupankäyntiin.

Yritysten edustajat korostavat usein sitä, etteivät ne tee kauppaa valtion vaan yritysten kanssa. Demokratiavajeisissa ja etenkin diktatuurisissa maissa valtio valvoo kuitenkin yrityksiä. Liittyen Nokian kaupankäyntiin Turkmenistanissa Helsingin Sanomat haastatteli asiantuntijoita, joiden mukaan Turkmenistanissa ei ole mahdollista käydä kauppaa ilman yhteistyötä maan hallituksen kanssa. Turkmenistanin liike-elämä onkin täysin keskusjohdon hallinnassa. (Taipale 2008.)

Valtiot puuttuvat liike-elämään ja kaupankäyntiin välillisesti erilaisten maksujen, lakien ja verotuksen muodossa. Kyselyyn vastanneilta kysyttiinkin, ovatko he törmänneet liike-elämässä tilanteisiin, joissa valtio olisi sekaantunut kaupankäyntiin. Vastauksien perustella valtiot eivät sekaannu niinkään pk-yritysten kaupankäyntiin. Hyvänä esimerkkinä tällaisista tapauksista mainittiin kuitenkin Venäjä, jossa jotkin verolait saattoivat astua aiemmin voimaan takautuvasti. Tämä riski on edelleen olemassa demokratiavajeisissa valtioissa kuten Valko-Venäjällä. (Nordström 2009.)

10 YHTEENVETO

Tämä opinnäytetyö käsittelee demokratiavajetta, kaupankäyntiä demokratiavajeisten valtioiden kanssa sekä sitä, kuinka demokratiavaje vaikuttaa kaupankäyntiin. Lähtökohtana on, että kaupankäynti on sallittua kaikkien valtioiden kanssa, mikäli kohdevaltio tai kaupan vastapuoli eivät ole esimerkiksi EU:n saarron alaisia.

Eettiset ja moraaliset arvot kuuluvat myös liike-elämään ja ne ovat sekä henkilökohtaisia että yrityskohtaisia. Vaikka oma yritys hyväksyisi kaupankäynnin tietyn valtion kanssa, kuten esimerkiksi Turkmenistanin kanssa, on hyvä kuitenkin huomioida muiden suhtautuminen ja yrityksen imago-tekijät. Kaupankäynnin aloittaminen saattaa aiheuttaa muiden liikeyritysten etääntymisen tai muita reaktiota esimerkiksi sijoittajien ja työntekijöiden keskuudessa.

Yleinen eettinen ja moraalinen kritiikki ja arvostelu kohdistuvat useimmiten itse valtioon eivätkä niinkään kyseisen maan yksittäisiin yrityksiin. Yksityisellä sektorilla kauppaa käydäänkin pääasiallisesti yritysten eikä valtion kanssa. Valtio puuttuu kuitenkin kaupankäyntiin kaikkialla niin tullimaksujen kuin verojen muodossa. Erityisesti demokratiavajeisissa valtioissa valtion sotkeutumisella kaupankäynnin toimenpiteisiin on suuri todennäköisyys, mitä merkityksellisemmästä kaupankäynnistä on kysymys. Valtiot voivat puolestaan käyttää varansa parhaaksi katsomallaan tavalla. Jokainen yritys joutuu arvioimaan omalla tahollaan, miten se asiaa katsoo. Käyvätkö he kauppaa yrityksen kanssa vai tukevatko ihmisoikeuksia loukkaavaa valtiota.

Etiikka ja moraalit eivät kuitenkaan ole esillä tässä työssä sen painottuessa liiketoimintaan. Demokratiavaje sekä muut riskialueet luovat kaupankäynnille poikkeavat olot muutenkin, kuin arvomaailmaltaan. Kaupankäynnin niin sanotut perus elementit pysyvät kuitenkin samoina. Lähtökohtaisesti kaupankäyntiä edeltävät pohjatyöt on tehtävä kunnolla ja etenkin markkinatutkimukseen tulee kiinnittää paljon huomiota.

Kun kohdevaltion olot ja muu ympäristö on todettu suotuisaksi kaupankäynnin aloittamiseksi, tulee keskittyä muun muassa rahaliikenteeseen ja logistiikkaan. Jokainen kauppa, toimiala, yrityskontakti ja toimintaympäristö ovat kuitenkin erilainen ja näin ollen vaativat huomion kiinnittämistä eri tekijöihin. Pääsääntönä on, että kaupankäynnin runko on suurimmaksi osaksi sama, kuin muussa kaupankäynnissä, mutta yksityiskohtiin ja etenkin riskipitoisiin tekijöihin tulee kiinnittää runsaasti huomiota. Luotettava ja vähäriskinen lähtöasetelma ovat perusedellytyksiä toimivalle kauppasuhteelle.

Kansainvälisen kaupan monipuolinen kokemus ja tarkka ennakkotyö mahdollistavat sen, että kaupankäynti demokratiavajeisessa valtiossa onnistuu. Tämä tuli myös esille haastateltavien kokemuksista. Riskipitoiset markkina-alueet tarjoavat yritykselle houkuttelevan mahdollisuuden päästä ensimmäisten yritysten joukossa luomaan kauppasuhteita samalla tarjoten merkittävän etulyöntiaseman kaupankäynnissä.

Kaupankäynti demokratiavajeisiin valtioihin on siis mahdollista, kunhan harkitsee päätökset tarkoin ja minimoi riskit.

LÄHTEET

Berndtson, E. 2004. Poliittika tieteenä – johdatus valtio-opilliseen ajatteluun. Helsinki: Edita.

Britannica encyclopaedia. 2009. Dictatorship. Britannica encyclopaedia. [Viitattu 2.9.2009]. Saatavissa:

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/162240/dictatorship>

CIA. 2009[a]. Zimbabwe. CIA World Fact Book.. [Viitattu 9.9.2009]. Saatavissa:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/zi.html>

CIA. 2009[b]. Syria. CIA World Fact Book. [Viitattu 11.11.2009]. Saatavissa:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>

CIA. 2009[c]. Laos. CIA World Fact Book. [Viitattu 24.11.2009]. Saatavissa:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/la.html>

CIA. 2009[d]. Belarus. CIA World Fact Book. [Viitattu 16.12.2009]. Saatavissa:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bo.html>

Compact Oxford english dictionary. Oligarchy. [Viitattu 25.8.2009]. Saatavissa:

http://www.askoxford.com:80/concise_oed/oligarchy?view=uk

Euroopan kauppakamari. 2009. Laos Economic Overview. Euroopan

kauppakamari. [Viitattu 24.11.2009]. Saatavissa:

http://www.eurocham.org.sg/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=27&Itemid=

Europa. 2009. Demokratiavaje. Europa portaali. [Viitattu 3.9.2009]. Saatavissa:

http://europa.eu/scadplus/glossary/democratic_deficit_fi.htm

EY. 2007. Lao PDR- European Community strategy paper for the period 2007-2013. EY. [Viitattu 24.11.2009]. Saatavissa:

http://ec.europa.eu/external_relations/laos/csp/07_13_en.pdf

EY. 2009[a]. Syria. EY. [Viitattu 14.1.2010]. Saatavissa:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113451.pdf

EY. 2009[b]. Laos. EY. [Viitattu 25.11.2009]. Saatavissa:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113410.pdf

EY. 2009[c]. Valko-Venäjä. EY. [Viitattu 17.12.2009]. Saatavissa:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113351.pdf

EY. 2009[d]. Valko-Venäjä. EY. [Viitattu 21.12.2009]. Saatavissa:

<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/belarus/>

Finpro. 2009. Maaraportti: Valko-Venäjä. [Viitattu 17.12.2009]. Saatavissa:

<http://www.finpro.fi/NR/rdonlyres/15B0881C-CEAF-4218-A115-8189AA4ACB86/12507/FinproValkoVenäjänmaaraportti090824.pdf>

Fintra. 2006. Vientiopas. Helsinki: Multikustannus.

Fishburn, P. C. 1973. The theory of social choice. Princeton: Princeton University Press.

Freedom House 2009[a]. Freedom in the World 2009: Global Data. Freedom House. [Viitattu 13.8.2009] Saatavissa:

http://www.freedomhouse.org/uploads/fiw09/FIW09_Tables&GraphsForWeb.pdf

Grace Mugabe, her 'stolen' farm and how she supplies Zimbabwean milk to Nestle food giant. Telegraph. [Viitattu 2.10.2009]. Saatavissa:

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/zimbabwe/623>

5334/Grace-Mugabe-her-stolen-farm-and-how-she-supplies-Zimbabwean-milk-to-Nestle-food-giant.html

Ira Nordström. 2009. Kaupankäynti ja demokratiavaje. Kysely.

Jaakkola, Sakari. 2009. Syyriassa kaikki on toisin. Pohjolan Sanomat. [Viitattu 11.11.2009]. Saatavissa:
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=179517&nodeid=17532&contentlan=1&culture=fi-FI>

Kessler, G. 2009. Rice Encourages Belarus Opposition. The Washington Post. [Viitattu 21.12.2009]. Saatavissa: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A6481-2005Apr21.html>

Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kauppaselvitys 2009. Kauppapolitiikka. [Viitattu 13.11.2009]. Saatavissa:
<http://www.kauppapolitiikka.fi/public/download.aspx?ID=45845&GUID=%7BE8B089AA-F946-45D2-A36B-AD7177C71EC1%7D>

Makhovsky, A. & Stott, M. 2009. Belarus diversifies out of crisis, will stay afloat. Thomson Reuters. [Viitattu 18.12.2009]. Saatavissa:
<http://www.reuters.com/article/idUSTRE5441X120090505>

Mamdani, M. 2008. Lessons of Zimbabwe. London Review of Books. [Viitattu 12.10.2009]. Saatavissa: http://www.lrb.co.uk/v30/n23/mamd01_.html

Michels, Robert. 1986. Puoluelaitos nykyajan demokratiassa. Helsinki: WSOY.

Nestle. 2009. Nestle Zimbabwe new statement. Nestle. [Viitattu 2.10.2009]. Saatavissa:
<http://www.nestle.com/MediaCenter/SpeechesAndStatements/AllSpeechesAndStatements/NestleZimbabwewnewstatement.htm>

OP-Pohjola: Ulkomaankaupan pankkipalvelut -opas. OP-Pohjola. [Viitattu 27.12.2009]. Saatavissa: <https://www.op.fi/media/liitteet?cid=150384623>

Paastela, J. 2000. Yksin- ja harvainvallasta. Tampere: Tampereen yliopisto.

Pasanen, A. 2005. Kansainvälisen kaupan käsikirja. Helsinki: Multikustannus.

Saharan eteläisen Afrikan kauppaselvitys 2009. Kauppapolitiikka. [Viitattu 18.10.2009]. Saatavissa:

<http://www.kauppapolitiikka.fi/public/download.aspx?ID=45846&GUID=%7BC3FA3A9-C48B-4453-B295-FB1EE5F3599A%7D>

Setälä, Maija. 2003. Demokratian arvo; teoriat, käytännöt ja mahdollisuudet. Helsinki: Gaudeamus.

Stammer, Otto. 1968. International Encyclopaedia of the Social Sciences. New York: MacMillan.

Suomen suurlähetystö Damaskos. 2009. Asemamaaraportti. Suomen suurlähetystö Damaskos. [Viitattu 11.11.2009]. Saatavissa:

<http://www.finland.sy/public/download.aspx?ID=42526&GUID={4EA40B0F-6439-402C-80B6-1333FB8BE6CA}>

Sweeney, C. 2009. Russia, Belarus, Kazakhstan create customs union. Thomson Reuters. [Viitattu 17.12.2009]. Saatavissa:

<http://www.reuters.com/article/idUSGEE5AQ0QH20091127>

Taipale, Taru. 2008. Ihan normaalia bisnestä. Talouselämä [Viitattu 25.11.2009]. Saatavissa: <http://www.talouselama.fi/uutiset/article164823.ece>

Tukholma hullaantui NoKo-farkkuihin. 2009. Yle. [Viitattu 31.12. 2009].

Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/ulkomaat/2009/12/tukholma_hullaantui_noko-farkkuihin_1300348.html

Tulli. 2009. Maatilastoja – elokuu 2009. Tulli. [Viitattu 25.11.2009]. Saatavissa: http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/ulkomaankauppatilastot/tilastoja/maatilastoja/index.jsp

Uljas-tietokanta 2009. Tulli. [Viitattu 14.1.2010]. Saatavissa: <http://uljas.tulli.fi/>

Ulkoasiainministeriö. 2009. Euroopan yhteisön ja sen jäsenmaiden Euro-välimeri assosiaatio-sopimus Syyrian kanssa. Ulkoasiainministeriö. [Viitattu 13.11.2009]. Saatavissa: <http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=U+27/2009&base=eru&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>

UNDP. 2009. UNDP/Ajankohtaista/7/2009/Demokratiavaje uhkana arabimaiden kehitykselle. [Viitattu 3.9.2009]. Saatavissa: <http://www.undp.fi/demokratiavaje-uhkana-arabimaiden-kehitykselle/>

Yhdysvaltain ulkoministeriö. 2009[a]. Background Note: Zimbabwe. Yhdysvaltain ulkoministeriö. [Viitattu 22.12.2009]. Saatavissa: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5479.htm>

Yhdysvaltain ulkoministeriö. 2009[b]. Background note: Laos. Yhdysvaltain ulkoministeriö. [Viitattu 23.11.2009]. Saatavissa: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2770.htm>

The White House 2009. Abraham Lincoln. The White House. [Viitattu 12.8.2009]. Saatavissa: <http://www.whitehouse.gov/about/presidents/AbrahamLincoln/>

Zawadzki, S. 2009. Currency devaluation a shock for Belarussians. Thomson Reuters. [Viitattu 18.12.2009]. Saatavissa: <http://www.reuters.com/article/idUKL819466020090108>

LIITTEET

LIITE 1 – Kyselylomake

- 1) Lähdetessä tekemään kauppaa riskialueille, kuinka tarkkaan maan olot ja yrityskumppanin taustat selvitetään? Minkä tyyppisiä asioita kartoitetaan, esim. yrityksen taustatiedot ja luottokelpoisuus?
- 2) Tutkittaessa mahdollisuuksia kaupankäynnin aloittamiseksi, onko joistakin maista tullut esiin seikkoja joiden pohjalta maa on hylätty, esimerkkejä?
- 3) Miten suhtaudutte paikallisen osaamisen, agenttien, hyödyntämiseen aloitettaessa kaupankäyntiä uudessa kohdevaltiossa?
- 4) Käytässä kauppaa niin sanotuilla riskialueilla miten rahaliikenne olisi hyvä toteuttaa?
- 5) Minkä tyyppisiä toimituslausekkeita tulisi suosia käytässä kauppaa riskialueilla?
- 6) Opinnäytetyön esimerkkivaltioina yleisen osion lisäksi ovat Valko-Venäjä, Laos, Zimbabwe sekä Syyria; muistuuiko mieleenne kyseisten maiden tapakulttuureista mitään poikkeavaa? Entä muiden demokratiavajeisten/ riskialueiden tapakulttuureista?
- 7) Demokratiavajeisten valtioiden kohdalla valtio sekaantuu usein kaupankäyntiin oletteko kohdanneet kyseisen ilmiön, missä ja miten se ilmeni?
- 8) Tekeekö yrityksenne yhteistyötä esimerkiksi suurlähetystöjen tai Finpron kanssa kansainvälisen kaupan saralla? Entä hyödyntääkö yritys Finnveran yritysluottoa?
- 9) Ohjeita tai neuvoja yrityksille, jotka aloittavat kaupankäyntiä riskialueilla?